

Honoré
de Balzac

Lesk a bída
kurtizán

Lesk a bída kurtizán

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Eva Outratová – dědicové, 1985

Cover © Daniel Pocar, 2026

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2026

ISBN 978-80-277-7301-5 (pdf)

Honoré
de Balzac

Lesk a bída kurtizán

přeložila Eva Outratová

$\frac{1}{4}$
00

OBSAH

PRVNÍ ČÁST	
<i>Jak miluji lehké holky</i>	5
DRUHÁ ČÁST	
<i>Nač přijde láska staré pány</i>	165
TŘETÍ ČÁST	
<i>Kdo se dá cestou nepravou</i>	309
ČTVRTÁ ČÁST	
<i>Vautrinovo poslední převtělení</i>	429

PRVNÍ ČÁST

*Jak milují
lehké holky*

POHLED NA PLES V OPEŘE

Na posledním plese v opeře v roce 1824 vzbudil značnou pozornost urostlý mladý muž, procházející chodbami a foyerem jako někdo, kdo vyhlíží ženu, která se z nějakých nepředvídatelných důvodů zdržela. Skrytý důvod takového přecházení, střídavě pomalého a spěšného, znají jen starší ženy a několik zasloužilých zevlounů. V takové velké sešlosti si dav málo všimá davu, zato však zájmy jednotlivců jsou vášnivě soustředěné a sama nečinnost je zahloubána do sebe. Mladý elegán byl natolik zaujat svým vzrušeným vyhlížením, že si ani nevšiml, jaký úspěch sklízí: některé masky po něm pokřikovaly žertovně lichotky, jiné byly skutečně překvapeny, ozývaly se poznámky vlídné i uštěpačné. Mladík je však neslyšel, neviděl je. Ačkoli ho jeho hezký zjev řadil mezi ony výjimečné osobnosti, které chodí do opery za milostným dobrodružstvím a které na ně čekají, jako se čekávalo na štěstí v ruletě, dokud ještě žil kavárník Frascatti, vypadal spokojeně a jist tím, že se mu večer vydaří. Byl jako postava z některého toho mysteria o třech osobách, z nichž se skládá každý maskarní ples v opeře a jež je známo jen těm, kdo v něm mají svou úlohu. Mladým ženám, které sem chodí proto, aby mohly říct, že tu byly; lidem z malých měst, nezkušeným mladíčkům a cizincům musí se totiž opera jevit jako palác únavy a nudy. Pro ně je totiž tento černý dav, pomalý a spěchající, přecházející sem tam, vlnící se, kroužící, pohybuující se nahoru a dolů, jež lze přirovnat jen k hemžení mravenců na mraveništi, stejně nepochopitelný jako burza pro bretoňského venkovana, který nemá ponětí o existenci nějaké hlavní knihy. Až na malé výjimky se v Paříži muži nemaskují, neboť muž v dominu vypadá směšně. Zde se projevuje v plné míře duch národa. Lidé, kteří chtějí utajit své štěstí, mohou jít na ples v opeře, aniž tam vkročí, a masky, které

jsou nuceny tam vstoupit, ihned zase vycházejí. Velice zajímavá je podívaná na tlačenci, vznikající u vchodu od samého okamžiku zahájení plesu, když se tam střetává proud lidí, kteří se snaží uniknout, s těmi, kdo se hrnou dovnitř. Zkrátka, maskovaní muži jsou manželé, kteří sem přišli špehovat manželky, nebo kteří nechtějí být jimi špehováni, což obojí je situace stejně směšná. Náš mladík však netušil, že ho sleduje zlověstně vyhlížející maska, obtloustlý nevysoký člověk, který se valil jako soudek. Každý pravidelný návštěvník opery uhadoval pod tímto dominem úředníka, obchodního agenta, bankéře, notáře, zkrátka nějakého měšťáka tušícího nevěru. Neboť nikdo z vyšších kruhů se nepídí po ponižujících důkazech. Lidé si se smíchem ukazovali na ten odpuzující vzhled, někteří z nich na něho pokřikovali, mladí se mu posmívali, ale jeho držení těla i jeho chování vyjadřovaly hluboké opovržení k takovým bezzubým výpadům. Muž šel, kam ho mladík vedl, jako jde divočák, který se nestará o kulky hvízdající mu kolem uší ani o štěkající smečku, která je mu v patách. Ačkoli na první pohled halí radost i obavy jeden plášť, onen pověstný benátský černý háv, a ačkoli na plese v opeře je všechno pomícháno, jednotlivé kruhy, z nichž se skládá pařížská společnost, se tu setkávají, poznávají se a navzájem pozorují. Pro některé zasvěcence existují tak zřetelné poznávací znaky, že je pro ně tato spleť nejrůznějších zájmů stejně čitelná jako zábavný román. Pro stálé návštěvníky nemohl tedy tento muž být na záletech, to by nutně musel mít na sobě nějaké smluvené znamení v podobě něčeho červeného, bílého nebo zeleného, které by hlásalo dávno chystanou schůzku. Šlo tu snad o pomstu? Při pohledu na maskovaného muže, který tak zblízka sleduje člověka na milostné schůzce, se zraky několika zevlounů vrátily k té hezké tváři, na níž štěstí rozprostřelo svou božskou záři. Ten mladík budil zájem: čím dál postupoval, tím víc zvědavost vzrůstala. Ostatně všechno na něm prozrazovalo, že je zvyklý na pohodlný život. Podle

neměnného zákona naší doby existuje jen nepatrný rozdíl, ať už po stránce fyzické či duševní, mezi tím nejurozenějším a nejlépe vychovaným vévodským synkem a tímto půvabným mladíkem, jehož kdysi bída svírala železnou pěstí právě zde, v samém středu Paříže. Půvab mládí v něm mohl zakrývat bezednou propast, jak tomu bývá u většiny mladých mužů, kteří se chtějí v Paříži prosadit a nemají přitom dostatečný kapitál k uspokojení svých nároků a kteří denně hrají vabank a obětují na oltáři Hazardu, nejzbožňovanějšího božstva tohoto královského města. Nicméně mladíkovy způsoby i oděv byly dokonalé, našlapoval na klasické parkety foyeru jako stálý návštěvník opery. Kdo by si nevšiml, že i zde, jako ve všech ostatních oblastech Paříže, existuje jiný způsob vystupování, který prozrazuje, co jste zač, co děláte, odkud jste a co chcete.

„To je hezký mládenec, tady se alespoň člověk může za ním ohlédnout a pořádně se na něho podívat,“ řekla maska, v níž pravidelní návštěvníci opery poznali pravou dámu.

„Vy se na něho nepamatujete?“ odpověděl jí muž, který jí podával rámě. „Paní du Châtelet vám ho přece kdysi představila.“

„Tak to je ten syn lékárníka, který se pak stal novinářem a milencem slečny Coralie?“

„Myslel jsem, že se propadl příliš hluboko, než aby zase někdy vyplaval, a nechápu, jak se mohl znovu objevit v pařížské společnosti,“ řekl hrabě du Châtelet.

„Nese se jako princ a za tohle své vystupování určitě nevděčí té herečce, se kterou žil. Moje sestřenice, která ty schopnosti u něho vytušila, ho nedokázala zcivilizovat. Ráda bych věděla, kdo je milenkou tohoto operetního milovníka. Řekněte mi o něm něco, čím bych ho mohla poškádlit.“

Dvojice, která si mladíka prohlížela a přitom si něco šeptala, vzbudila pozornost maskovaného muže se širokými rameny.

„Drahý pane Chardone,“ řekl charentský prefekt a vzal elegána za rameno, „dovolte, abych vás představil osobě, která by s vámi ráda znovu navázala známost.“

„Drahý pane Châtelete,“ odpověděl mladík, „tato osoba mne kdysi poučila o tom, jak směšné je jméno, jímž jste mne oslovil. Královským dekretem mi bylo navráceno jméno mých předků po matce, jméno de Rubempré. Ačkoli byl tento fakt uveřejněn v novinách, týká se tak bezvýznamné osoby, že se nestydím připomínat to svým přátelům, svým nepřátelům i těm, komu jsem lhostejný. Zařadte se kam chcete, ale jsem si jist, že nemáte námitek proti kroku, který jsem podnikl na doporučení vaší choti, dokud se ještě jmenovala paní de Bargeton.“ (Při této špičce, která u markýzy vyvolala úsměv, se charentský prefekt mírně otřásl.) „Řekněte jí, že nyní mám v erbu divokého býka ve stříbře na zeleném poli.“

„Býka divokého po stříbře,“ pronesl du Châtelet.

„Není-li vám to dosud známo, paní markýza vám vysvětlí, oč je to lepší než císařský klíč komořího a zlaté včelky, které zdobí erb váš, k velkému zklamání paní du Châtelet, rozené Nègrepe-lisse d'Espard,“ dodal Lucien.

„Když víte, kdo jsem, už vás nemohu dost dobře poškádlit a podráždit vaši zvědavost. Ani vám nedovedu říci, nakolik jste vydráždil vy zvědavost moji,“ řekla mu šeptem markýza d'Espard, navýsost překvapena impertinencí a sebejistotou, které získal člověk, jímž kdysi opovrhla.

„Dovolte mi proto, madam, abych si zachoval jedinou šanci na to, že budu zaměstnávat vaši mysl tím, že zůstanu zahalen v tajemném šeru,“ řekl Lucien s úsměvem člověka, který nechce ohrozit své jisté štěstí.

Markýza nedokázala potlačit mírné ochlazení, když ji takto, jak říkají Angličané, „tala“ Lucienova přísná logika.

„Blahopřeji vám ke změně vašeho postavení,“ řekl hrabě du Châtelet Lucienovi.

„A já to přijímám tak, jak to bylo míněno,“ opáčil Lucien a s nemírnou elegancí se markýzovi uklonil.

„Nadutec jeden!“ pošeptal hrabě paní d'Espard, „nakonec si přivlastnil i nějaké ty předky.“

„Nadutost mladých lidí, obrácená proti nám, svědčí téměř vždy o přízni nějaké vysoko postavené osoby; zato u nás svědčí o neúspěchu. Proto bych ráda věděla, která z našich známých si vzala tohoto krasavce pod ochranu; možná, že bych se pak dnes večer dobře pobavila. Ten anonymní lístek, který jsem dostala, je patrně zlomyslný tah nějaké sokyně, neboť se pak zmiňuje právě o tom mladíkovi. Jeho impertinentní výrok mu byl pravděpodobně někým nadiktován. Jděte a špehujte ho. Já teď půjdu a požádám o rámě vévodu z Navarreins a vy už si mě najdete, až budete chtít.“

V okamžiku, kdy se paní d'Espard chystala oslovit svého příbuzného, postavil se záhadný muž v masce mezi ni a vévodu a šeptl jí do ucha:

„Lucien vás miluje, to on psal ten lístek. Váš prefekt je jeho největší nepřítel, a proto před ním nemohl mluvit.“

Neznámý se vzdálil a nechal paní d'Espard dvojnásob překvapenou. Nevěděla o nikom, kdo by se hodil do úlohy tohoto maskovaného muže, a v obavě před nějakou léčkou si šla sednout na odlehlé místo. Hrabě Sixtus du Châtelet, jehož Lucien připravil o jeho ctižádostivé „du“ s okázalostí, jež prozrazovala dávno vysněnou pomstu, sledoval zpovzdálí zázračného elegána a po chvíli potkal člověka, jemuž mohl svěřit, co má na srdci.

„Tak co, Rastignacu, už jste viděl Luciena? Je jako znovuzrozený.“

„Kdybych byl takový krasavec jako Lucien, byl bych ještě bohatší než on,“ odpověděl mladý elegán žertovným tónem s přídechem sžíravého sarkasmu.

„Ba ne!“ šeptl mu do ucha zavalitý muž v masce, čímž mu stoná-
sobně oplatil jeho sarkasmus už jen tím, jak ty dvě slabiky zdůraznil.

Rastignac, který nebyl z těch, kdo dovedou spolknout uráž-
ku, zůstal jako opařený a dovolil, aby ho železná ruka, z jejíhož
sevření se nedokázal vyprostit, odvedla k oknu.

„Vy jeden kohoutku z líhně mamá Vauquerové, vy, jemuž chy-
běla odvaha zmocnit se milionů starého Taillefera, když už tu
špinavou práci vykonal někdo jiný, vězte, že nebudete-li se cho-
vat k Lucienovi jako k milovanému bratru, musíte si dát dobrý
pozor, protože vás máme v hrsti, jako vy jste kdysi držel v hrsti
nás. Žádám od vás mlčení a poslušnost, jinak vám skočím do hry
a rozházím vám kuželky. Lucien de Rubempré je chráněncem
největší současné moci, to jest církve. Vyberte si: život, nebo smrt.
Co vy na to?“

Rastignaca se zmocnila závrať jako člověka, který usnul v lese
a probudí se vedle hladové lvice. Dostal strach, ale bylo to bez
svědků: v takových případech propadají strachu i ti nejstatečnější.

„O tomhle může vědět jenom on, jenom on si může trouf-
nout...“, pronesl polohlasně Rastignac.

Muž v masce mu sevřel paži, aby nedopověděl: „Chovejte se,
jako by to *byl* on,“ řekl.

JINÉ MASKY

Rastignac se zachoval jako milionář, jehož si na silnici vzal na
mušku loupežník: kapituloval.

„Drahý příteli,“ řekl pak Châteletovi, když se k němu vrátil,
„záleží-li vám na vašem postavení, chovejte se k Lucienovi de Ru-
bempré jako k někomu, kdo může být jednoho dne výš postave-
ný než vy.“

Muž v masce se nezdržel sotva znatelného projevu uspokojení a znovu se vydal za Lucienem.

„Milý příteli, nějak rychle jste o něm změnil mínění,“ řekl užaslý prefekt.

„Nezměnil jsem je o nic rychleji než ti, co sedí ve středu a hlasují s pravicí,“ odpověděl Rastignac tomuto prefektovi a poslanci, jehož hlas vláda už několik dní postrádala.

„Dnes už nikdo nemá názor, zná jen vlastní zájem,“ vmísil se do rozhovoru des Lupeaulx, který to zaslechl. „Oč jde?“

„O jistého pana de Rupembré, o němž mi pan Rastignac chce namluvit, že je to důležitá osobnost,“ odpověděl poslanec.

„Drahý hrabě,“ řekl des Lupeaulx vážně, „pan de Rubembré je velice schopný mladý muž a má takové ochránce, že by mi bylo nesmírným potěšením, kdybych s ním mohl znovu navázat známost.“

„Ten se zřejmě řítí přímo do vosího hnízda našich pletichářů,“ řekl Rastignac.

Všichni tři se pak uchýlili do rohu místnosti, kde se shluklo pár krasoduchů, několik více nebo méně slavných mužů a pár danďů. Pánové si vyměňovali vzájemně svá pozorování, bonmoty a klepy, aby si ukrátili čas, než začne nějaká zábava. V této tak podivně složené společnosti byli lidé, s nimiž měl Lucien v minulosti jisté styky, a to jak pokud jde o prokázané služby, tak o skryté podrazy.

„Tak vida, Luciene, dušičko naše milá, vždyť jsme celý jako zbrusu nový. Kde se tu bereme? To jsme se dostali znovu do sedla pomocí dárečků pocházejících z budoáru slečny Floriny? Jste chlapík, gratulujeme!“ řekl mu Blondet. Pustil se Finota, vzal Luciena důvěrně kolem pasu a přivinul si ho na srdce.

Andoche Finot byl vydavatelem časopisu, pro který kdysi Lucien pracoval skoro zadarmo, a nyní byl jeho ozdobou a obohačoval redakci moudrými radami s hlubokými myšlenkami. Finot

a Blondet představovali opičáka a kocoura z La Fontainovy bajky, až na detail, že La Fontainův kocour si nakonec přece jen všimne, že naletěl, kdežto Blondet, i když věděl, že ho Finot zneužívá, sloužil mu dál. Tento brilantní kondotiér pera měl vskutku ještě dlouho zůstat otrokem. Pod těžkopádným zevnějškem, pod uspávající přihlouplou impertinencí, načichlou duchaplností jako krajíc chleba potřený česnekem, skrýval Finot drsnou železnou vůli. Po celý svůj neuspořádaný život literáta a politika hromadil všechno, co kde posbíral. K svému neštěstí se zaprodal neřesti a lenosti. Neustále štván nouzí, patřil do ubohého klanu vynikajících lidí, kteří zmožou všechno ve prospěch druhých a sami pro sebe nedokáží nic. Jsou jako Aladin, který ochotně půjčuje svoji lampu jiným. Prozíravý a precizní úsudek tohoto skvělého poradce se projevoval jen tehdy, když nešlo o jeho osobní zájem. U něho pracuje hlava, ne ruce. Odtud nevázané mravy takových lidí, a proto je ti moudřejší tak kritizují. Blondet měl společnou pokladnu s kamarádem, jehož nedávno urazil; byl schopen klidně večeřet, popíjet a bydlet s člověkem, kterého pak druhý den zničí. Ospravedlňovaly ho jeho zábavné paradoxy. Protože pojímal celý svět jako obrovský žert, nechtěl být sám brán vážně. Byl mladý, oblíbený, skoro slavný a šťastný, nestaral se jako Finot o to, aby získal majetek, jaký potřebuje člověk v letech. Lucien teď sbíral všechnu svou odvalu, aby ťal Blondeta, jako předtím ťal paní d'Espard a pana du Châtelet. Bohužel mu jeho neuspokojená marnivost bránila, aby se projevila jeho pýcha, která je nesporně podstatou nejednoho velkého činu. V předešlém střetnutí jeho marnivost zvítězila. Projevil se jako člověk šťastný a pohrdavý vůči dvěma osobám, které jím opovrhly, když byl chudý a nešťastný. Může však básník, podobně jako zestárlý diplomat, přehlížet dva takzvané přátele, kteří se ho ujali, když mu bylo nejhůř, u nichž bydlel za dnů, kdy byl na dně? Finot, Blondet a on tehdy pustli společně, váleli se po orgiích, v nichž spolykali víc

peněz, než si stačili vypůjčit. Jako voják, který nedovede uplatnit svou statečnost, choval se tedy Lucien stejně, jako se chová v Paříži většina lidí: přijal Finotovu ruku a neodmítl Blondetovu důvěrnost. Kdo jednou ochutnal novinářinu, nebo kdo je dosud v její moci, je vystaven kruté nutnosti zdravít lidi, jimiž pohrdá, usmívat se na svého největšího nepřítele, podílet se na nejhnusnějších podlostech a špinit si ruce ve snaze oplácet nepřítelům jejich vlastní mincí. Člověk si zvykne na to, že vidí, jak se kolem něho páchá zlo, nechává je projít mimo; pak ale je člověk začne schvalovat, až nakonec je páchá sám. Duše, neustále špiněná hanebnými machinacemi, časem zakrní, hybná páka ušlechtilých myšlenek zrezaví, klouby banality se opotřebují a pohybují se samy od sebe. Z Alcestů se stávají Philintové, charaktery se rozměňují, talenty degenerují, vypařuje se víra v dobré skutky. Ten, kdo se chtěl chlubit svými spisy, plýtvá svými schopnostmi na ubohé novinové články, které mu vlastní svědomí dříve nebo později označí za svinstvo. Mnozí, jako Lousteau a Vernou, sem přišli, aby se stali velkými spisovateli, a probudili se jako bezmocní pisálkové. A tak si nikdy nelze dost vážít lidí, jejichž charakter je na úrovni jejich talentu, jako je takový d'Arthez, lidí, kteří dovedou kráčet pevnou nohou přes úskalí literárního života. Lucien nebyl schopen odpovědět na Blondetovy lichočky. Blondetův duch na něho totiž působil nepřekonatelnými svody, a tak si zachovával neblahý vliv na svého žáka, nehledě na to, že Blondet zaujímal díky svému poměru s hraběnkou de Montcomet ve společnosti výhodné postavení.

„Snad jste nedědil po strýčkovi?“ zeptal se Finot škodolibě.

„Jenom pravidelně získávám peníze od hlupáků, podobně jako vy,“ odpověděl ve stejném duchu Lucien.

„Tak milostpán má vlastní časopis nebo noviny?“ pokračoval Andoche Finot s onou vyzývavou blahosklonností, s jakou se chová utiskovatel ke své oběti.

„Mám něco lepšího,“ opáčil Lucien, jehož hrdost, raněná nadřazeností, s jakou se k němu chová šéfredaktor, vrátila mu sebevědomí odpovídající jeho novému postavení.

„A co to tedy máte, drahý příteli?“

„Politickou stranu.“

„To existuje nějaká Lucienova strana?“ usmál se Vernou.

„Fintone, tenhle mládenec tě předběhl. Vždycky jsi říkal, že má Lucien talent, ale tys ho nešetřil, dřel jsi z něho kůži. Teď se kaj, hlupáku,“ pokračoval Blondet.

Mazaný Blondet vycítil v Lucienově chování, v jeho přízvuku i reakcích nějakou záhadu. Snažil se ho uchlácolit a zároveň mu přitáhnout uzdu, aby zjistil důvod Lucienova návratu do Paříže, jaké má plány a z čeho žije.

„Skoň se před postavením, jehož výšky nikdy nedosáhneš, i když jsi Finot,“ pokračoval Blondet. „Okamžitě zařaď tohoto pána mezi mocné lidi, jimž patří budoucnost, je jedním z nás! Tak duchaplný a tak hezký člověk musí přece dosáhnout úspěchu *quibuscumque viis*¹. Je teď v plné zbroji, s rovnou dýkou napůl vytasenou a vztyčeným praporem. Hrome, Luciene, komupak jsi ukradl tu pěknou vestu? Takovou látku dovede najít jen zamilovaná osoba. A kdepak bydlíme, co? Právě teď potřebuji znát adresy všech svých přátel, protože nemám kde spát. Finot mne na dnešní noc vyhodil pod nechutnou záminkou nějaké milostné avantýry.“

„Milý příteli,“ odpověděl Lucien, „řídím se zásadou, která mi zaručuje klid. *Fuge, late, tace*.² Omluvte mne.“

„Jenže já tě nepustím, dokud nesplatíš svůj čestný dluh. Dlužíš mi přece dobrou večeři,“ řekl Blondet, který si až příliš potrpěl na dobré jídlo a dával se hostit, kdykoli byl bez peněz.

„Jakou večeři?“ otázal se Lucien netrpělivě.

---

1 jakýmikoli způsoby

2 uteč, skryj se, mlč

„To už si nepamatuješ? Podle toho já poznám, když se kamarádovi dobře daří. Ztrácí paměť.“

„Však on ví, co je nám dlužen, ručím za jeho počestnost,“ navázal Finot, když pochopil, kam Blondetův žert míří.

„Rastignacu,“ řekl Blondet a uchopil toho mladého muže za rameno v okamžiku, kdy vstupoval do foyeru a zamířil ke sloupu, u něhož stáli takzvaní přátelé. „Jsme pozváni na večeři a vy jdete s námi... Leda, že by tento pán,“ pokračoval Blondet a ukázal na Luciena, „dál popíral svůj čestný dluh. Bylo by mu to podobné.“

„Ručím vám za to, že něčeho takového není pan de Rubempré schopen,“ řekl Rastignac, jehož ve snu nenapadlo, že jde o špatný žert.

„Tamhle jde Bixiou,“ zvolal Blondet, „ten půjde také, bez něho by to nebylo ono. Bez něho se šampaňské lepí na jazyk a všechno mi připadá fádní, i ty nejpikantnější bonmoty.“

„Přátelé,“ řekl Bixiou, „jak vidím, shlukli jste se kolem divu dnešního večera. Náš drahý Lucien opakuje Ovidiovy Proměny. Tak jako se bohové měnili v různé rostliny a podobně, proměnil se Lucien z pana Chardona v šlechtice. Ale koho tím chce okouzlit? Krále Karla X.? Můj rozmilý Lucienku,“ řekl a chytil ho za knoflík fraku, „novinář, který se stane velkým pánem, zaslouží si pěkné kočičí štandrlé. Být jimi,“ pokračoval neúprosný vtipálek, ukazuje na Finota a Vernoua, „pořádně bych tě v tom jejich plátku napálil. A vydělal bych tak na tobě dobrých sto franků za deset sloupců legrace.“

„Bixiou,“ řekl Blondet, „hostitel je pro nás nedotknutelný čtyřadvacet hodin před hostinou a dvanáct hodin po ní. Náš vzácný přítel nás totiž zve na večeři.“

„Jakže!“ zvolal Bixiou, „co může být prospěšnější než zachránit slavné jméno před zapomněním a obdařit chátrající aristokracii talentovaným člověkem? Luciene, veškerý tisk, jehož jsi byl tak skvělou ozdobou, si tě nesmírně váží a my ti dáme naši

podporu. Finote, to chce kurzívku v příštích společenských novinkách. Blondete, ty zase napiš zákeřný článkuček na čtvrtou stránku svých novin. Oznámíme vydání nejkrásnější knihy roku Lučištníka Karla IX.! Poprosíme Dauriata, aby nám co nejdříve vydal *Sedmikrásky*, tyto božské sonety francouzského Petrarky! Pozvedněme svého přítele na vítězném štítě splepeném z úředních lejster, která vytvářejí i bourají dobrou pověst lidí.“

„Když ti jde o večeri,“ řekl Lucien Blondetovi, aby se zbavil toho shluku, který nebezpečně narůstal, „myslím si, že se to nemuselo říkat tak nabubřele a složitě, jako kdybych byl hlupák. Tak zítra večer u Lointiera,“ dodal rychle, když zahlédl blížící se ženu, a rozběhl se k ní.

„Ale ale ale!“ řekl Bixiou posměšně a pokaždé v jiném tónu, jako by poznával masku, které šel Lucien v ústrety. „Tohle si žádá ověření.“

MEDÚZA

A pustil se za tím hezkým párem, předešel ho, prohlédl si oba znaleckým okem a vrátil se k velkému uspokojení všech těch zvědavců, kteří se toužili dovědět, odkud se vzal obrat v Lucienově osudu.

„Přátelé, to nové štěstí, které potkalo pana de Rubempré, už dávno znáte. Je to bývalá myška našeho des Lupeaulxe.“

Jednou ze zvrhlostí počátku století, které už dnes upadly v zapomnění, byla instituce takzvaných myšek. Tímto zastaralým názvem se označovaly deseti až dvanáctileté holčičky z komparsu některého divadla, zejména pak Velké opery, které zvrhlíci učili nejhorším neřestem. Taková myška byla jakýsi díblík, uličník ženského rodu, jemuž se promíjelo všechno šaškování. Myška si

směla vzít cokoli, bylo třeba se před ní mít na pozoru jako před nebezpečnou šelmičkou. Vnášela do života zpestření, jako kdy si Scapinové, Sganarellové a Frontinové ve starých komediích. Myška však přišla příliš draho a nepřinášela ni zisk ni slávu; a tak móda myšek natolik vymizela, že zanedlouho jen málokdo věděl o této intimní podrobnosti ze života světáků před restaurací monarchie, dokud se pár spisovatelů nezmocnilo myšky jako nového námětu.

„Jak to, když mu přímo pod ním zabili Coralii, chtěl by nám Lucien vzít naši Medúzu?“ řekl Blondet.

Při zvuku toho jména učinil maskovaný muž bezděky pohyb, který, ač se ho snažil skrýt, neušel Rastignacovi.

„To snad ne?“ zvolal Finot. „Medúza nemá ani vindru a prý si dokonce vypůjčila tisíc franků od Floriny.“

„Ale pánové, pánové...“ řekl Rastignac ve snaze ochránit Luciena před tak podlými útoky.

„Že by ten, kterého Coralie kdysi vydržovala, byl takový pokrytec?“ dodal Vernou.

„Tak pro mne je těch tisíc franků důkazem, že Lucien žije s Medúzou,“ řekl Bixiou.

„Jaká je to nenahraditelná ztráta pro literaturu, vědu, umění a politiku!“ prohlásil Blondet. „Medúza je jediná žena, která má všechny znaky krásné kurtizány: není zkažená vzděláním, neumí číst ani psát, ta by nás dovedla chápat. Byli bychom mohli dát naší době nádhernou hetéru, jakou byla Aspasia, neboť bez takových není velké epochy. Jen si vzpomeňte, jak Dubarryová dobře zapadá do osmnáctého století, Ninon de Lenclos do století sedmnáctého, Marion de Lorme do šestnáctého, Impéria do patnáctého, Flora do římské republiky, kterou učinila svojí dědičkou, což republice umožnilo, aby z té pozůstalosti splatila státní dluh! Čím by byl Horatius bez Lydie, Tibullus bez Delie, Catullus bez Lesbie, která ho dodnes činí slavným?“

„Když Blondet vykládá o Demetriovi ve foyeru opery, je to, jako by četl z *Journal des Débats*,“ pošeptal Bixiou svému sousedovi.

„Co by byla říše Caesarů bez všech těchto královen?“ pokračoval Blondet. „Lais a Rhodopis jsou Řecko a Egypt. A všechny jsou poezií doby, v níž žily. Tato poezie chybí Napoleonovi, neboť po jeho Velké armádě zbyl jen kasárenský žert, zato nechyběla Velké revoluci, která měla paní Tallienovou. A ve Francii teď jde o to, čím bude trůn, neboť trůn pro královnu je volný. A takovou královnu jsme mohli my všichni společně stvořit. Já bych dal Medúze tetičku, neboť její matka příliš opravdovsky zemřela na poli nepočestnosti. Du Tillet by jí daroval palác, Lousteau kočár, Rastignac lokaje, des Lupeaulx kuchaře, Finot nějaký ten klobouk (když na něho Blondet vypálil tuhle špičku přímo na tělo, Finot sebou nechtě škulbl). Vernou by se staral o reklamu, Bixiou by pro ni vymýšlel duchaplnosti! K naší Ninon by se chodila bavit šlechta a umělce bychom tam nahnali pod hrozbou vražedných intrik. Ninon II. by byla skvěle prostořeká, drtila by svým přepychem. Vyslovovala by osobité názory. Četla by se u ní některá zakázaná dramatická veledíla, která by se popřípadě dala zvlášť vyrobit. Nebyla by liberální, neboť kurtizána je už svou podstatou pro monarchii. Jaká to škoda! Jejím náručím mohla projít celá epocha, a ona se zatím miliskuje s nějakým mladíčkem! Lucien je schopen udělat z ní honicího psa!“

„Žádná z těch všemocných ženských, které jsi tu vyjmenoval, nepřišla z ulice,“ řekl Finot, „a tahle roztomilá myška se vyvábila v bahně.“

„Jako semínko lilie na pohnojeném zkypřeném záhoně,“ pokračoval Vernou, „zkrásněla tam a rozkvetla. A proto je tak skvělá. Což není třeba všechno poznat, aby bylo možno rozdávat smích a radost, na nichž všechno záleží?“

„Má pravdu,“ řekl Lousteau, který až dosud jen mlčky poslouchal. „Medúza se dovede smát a dovede rozesmát. Toto umění

velkých spisovatelů a velkých herců náleží těm, kdo pronikli do nejspodnějších vrstev společnosti. V osmnácti letech poznala už tato dívka nesmírný blahobyt i nejčernější bídu, poznala muže všech stupňů. Jako by měla v ruce kouzelný proutek, jímž dove-
de rozpoutat ony surové chtíče, tak zuřivě potlačované u mužů, kterým ještě zbývá životní energie, i když se zabývají politikou, vědou, literaturou či uměním. V celé Paříži nedovede žádná žena tak jako ona vylákat zvíře z doupěte... A zvíře opustí svůj brloh a válí se v prostopášnostech; Medúza, Medúza je ta sůl, kterou opěvoval Rabelais: jediná její špetka tu zušlechťuje a povzná-
ší k zázračným výšinám umění; její šat nabývá nevídané krásy, z jejích prstů se sypou drahokamy, jako se jí z úst linou úsměvy; přiměřeně okolnostem všechno sladuje. Její mluva se perlí pi-
kantnostmi, zná tajemství barvitě zvukomalby. Má...“

„Vyplýtváš jsi tu pětifrankový fejeton,“ přerušil Bixiou Lous-
teaua. „Medúza je ještě daleko víc než tohle: všichni jste byli ví-
ceméně jejími milenci, ale nikdo z vás nemůže říci, že ona byla
milenkou vaší; ona vás může mít, kdykoli se jí zachce, ale ona vaší
nebude nikdy. Můžete k ní kdykoli vtrhnout, požádat ji o službu...“

„Opravdu, je velkorysejší než úspěšný náčelník lupičů a obě-
tavější než nejmilejší spolužák z lycea,“ řekl Blondet. „Můžete jí
svěřit svou peněženku i své tajemství. Co mě však vedlo k tomu,
abych ji volil za královnu, je přímo královská lhostejnost k oblí-
benci, který upadl v nemilost.“

„Ale stejně jako její matka přijde příliš draho,“ řekl des Lu-
peaulx. „Ta krásná Holanďanka by byla spolykala i příjmy toled-
ského arcibiskupa a přivedla na mizinu nejméně dva notáře...“

„Vydržovala Maxima de Traille, když byl pážetem,“ řekl Bixiou.

„Medúza je příliš drahá, jako by byl drahý Raffael, jako ku-
chař Carême, jako baletka Taglioniová, jako malíř Lawrence, jako
řezbář Boulle a jako byli drazí všichni velcí umělci...“ podotkl
Blondet.

„Jenže Ester nikdy nevypadala jako dáma,“ řekl Rastignac a ukázal na masku, které Lucien podával rámě. „Já bych hádal na paní de Sérizy.“

„To je bez debaty,“ navázal du Châtelet. „Tím se vysvětluje finanční úspěch pana de Rubempré.“

„Církev si dovede vybírat své úředníky! Jaký z něho bude pěkný velvyslanecký tajemník!“ řekl des Lupeaulx.

„Tím spíš,“ pokračoval Rastignac, „že Lucien je schopný člověk. Tady pánové měli příležitost se o tom nejednou přesvědčit,“ dodal ještě a podíval se na Blondeta, Fineta a Lousteaua.

„Ano, ten hoch má předpoklady, aby to dotáhl daleko,“ řekl Lousteau, který pukal závistí, „tím spíš, že má to, čemu říkáme *nezávislý duch*.“

„Je to tvoje výchova,“ řekl Vernou.

„Já zas,“ řekl Bixiou a podíval se na des Lupeaulxe, „s odvoláním na vzpomínky pana generálního tajemníka a petičního zpravodaje říkám, že ta maska je Medúza, a sázím se o večeri...“

„Sázka platí,“ řekl du Châtelet, který by se byl rád dověděl pravdu.

„No tak, des Lupeaulxi, přece poznáváte uši své bývalé myšky.“

„Není třeba se provinít stržením masky,“ pokračoval Bixiou. „Medúza a Lucien se sem musí vrátit, až obejdou foyer, a já vám pak dokážu, že je to ona.“

„Tak on se náš přítel Lucien zase dostal nad vodu?“ řekl Nathan, když se připojil k hloučku. „Myslel jsem, že už se nad smrti vrátil do Angoulému. To snad vynalezl nějakou tajnou zbraň proti Angličanům?“

„Dokázal, nač ty se hned tak nezmůžeš,“ odpověděl Rastignac. „Splatil všechny dluhy.“

Silný muž v masce kývl na znamení souhlasu.

„Když člověk v jeho věku začne žít spořádaně, úplně ho to vyvede z míry, ztratí odvahu, stane se z něho rentiér,“ dodal Nathan.

„Copak ten bude vždycky velkým pánem, svým myšlením předčí nejednoho takzvaného veleducha,“ řekl Rastignac.

V tom okamžiku si všichni, novináři, dandyové i zahaleči, prohlíželi líbezný objekt své sázky, jako si koňský handlír prohlíží zvíře, co je na prodej. Tito znalci, kteří strávili celý život uprostřed pařížské zkaženosti, všichni vysoce inteligentní, zabývající se nejrůznějšími obory činnosti, všichni stejně zkorumpovaní i korumpující, všichni v područí nezkrotné ctižádosti, zvyklí všechno předpokládat a všechno uhodnout, ti všichni upírali dychtivé pohledy na maskovanou ženu, jejíž totožnost nedovedli rozluštit. Jedině oni a pár pravidelných návštěvníků opery dovedli rozpoznat pod dlouhým hávem černého domina, pod jeho kapucí a velkým límcem, jež mění ženy k nepoznání, oblost tvarů, zvláštnosti držení těla a chůze, pružnost pasu, držení hlavy a všechno to, co je téměř nepostřehnutelné pro obyčejného pozorovatele a co je pro ně hravě viditelné. Přes ten neforemný obal se jim tedy podařilo uzříť nejúchvatnější pohled, jaký oku skýtá žena ovládaná skutečnou láskou. Ať to byla Medúza, vévodkyně de Maufrigneuse nebo paní de Sérizy, někdo na nejvyšší nebo nejnižší příčce společenského žebříčku, tato bytost byla překrásná jako záblesk šťastných dnů. Na ty staré mladíky stejně jako na mladé starce zapůsobila tak silným dojmem, že začali Lucienovi závidět to zázračné privilegium, že se vedle něho žena proměnila v bohyni. Ta žena v masce tu stála, jako by byla jen sama s Lucienem, pro ni už neexistovalo těch tisíc lidí kolem ani těžké ovzduší plné prachu. Vznášela se pod nebeskou klenbou amorků jako Raffaelova madona ve zlatě rámovaném oválu. Nevnímala dav, který ji obklopoval, plamen jejího pohledu šlehal z očních otvorů škrabošky a hledal oči Lucienovy, a celé její tělo jako by se zachvívalo v souladu s pohyby jejího přítele. Odkud se bere ten plamen, který vyzáruje ze zamilované ženy a který ji ozvláštňuje přede všemi ostatními?

Odkud je ta lehkost, s níž jako by měnila zákony tíže? Vzlétá to snad z její duše? Domino zřejmě skrývalo panenskou nevinnost a dětský půvab.

Ačkoli kráčely odděleně, ty dvě bytosti se podobaly oněm sousoším Flory a Zefyra, tak umně propleteným dovednými sochaři. Tohle však bylo víc než sochařské umění, ono umění ze všech největší. Lucien a jeho krásná maska připomínali anděly hrající si s květinami nebo ptáky, které štětec Gian-Belliniho umístil pod obraz bohorodičky. Lucien a tato žena patřili do oblasti fantazie, která stojí nad uměním, jako příčina stojí nad následkem.

Když se ta žena, pro niž neexistovalo nic kolem, přiblížila na krok ke skupince, Bixiou zvolal: „Ester!“ Nebožáčka rychle otočila hlavu jako někdo, kdo zaslechl své jméno, poznala zlomyslníka a sklonila hlavu jako umírající, když vydechne naposled. Ozval se hlučný výbuch smíchu a skupinka se rozplynula v davu jako hejno polekaných hrabošů, když se rozutíká do svých děr. Jen Rastignac neodešel dál, než kolik bylo třeba, aby se nezdálo, že se chce vyhnout pronikavému Lucienovu pohledu, a proto mohl pozorovat ten dvojí hluboký, ač skrytý otřes. Jednak u Medúzy, která zůstala jak bleskem zasažená, jednak u záhadného muže v masce, který jediný z hloučku zůstal na místě. Ester stačila něco Lucienovi zašeptat do ucha těsně předtím, než se jí podlomily nohy. Lucien ji zachytil a odvedl ji. Rastignac hleděl za hezkým párem v hlubokém zamyšlení.

„Jak přišla k tomu jménu Medúza?“ pronesl hluboký hlas, který Rastignaca zasáhl až do útrob, neboť ten hlas už nic nepředstíral.

„Je to on, zase unikl...“ pronesl sám pro sebe Rastignac.

„Mlč, nebo tě uškrtním,“ řekl muž v masce změněným hlasem. „Jsem s tebou spokojen, dodrželš dané slovo a ode dneška máš ke svým službám nejednu paži. Napříště budeš němý jako hrob. Ale než začneš mlčet, odpověz mi na mou otázku.“

„To děvče je totiž tak přitažlivé, že by omámilo samého císaře Napoleona a ochromilo by i někoho, kdo se nedá tak snadno svést – tebe!“ odpověděl Rastignac a otočil se k odchodu.

„Okamžik,“ řekl maskovaný muž. „Dokážu ti, žes mě nikdy předtím neviděl.“

Muž strhl škrabošku. Rastignac na okamžik zaváhal, neboť nenalezl ani stopy po odporném člověku, jehož kdysi poznal u Vauquerových.

„Zřejmě vám sám ďábel umožnil, abyste na sobě všechno dokonale změnil, ovšem až na ty vaše oči,“ řekl, „na ty nelze zapomenout.“

Železná ruka mu sevřela paži a připomněla věčné mlčení.

Ve tři hodiny ráno našel des Lupeaulx s Finotem elegantního Rastignaca na místě, kde ho zanechal zlověstný maskovaný muž. Rastignac se mezitím sám sobě vyzpovídal, přičemž byl současně knězem i kajícím, soudcem i obžalovaným. Nechal se odvést na snídani a vrátil se domů zcela opilý, ale zamklý.

PAŘÍŽSKÁ KONČINA

Rue Langlade, podobně jako přilehlé ulice, hyzdí prostor mezi Palais Royal a rue de Rivoli. Na této části jedné z nejkrásnějších pařížských čtvrtí bude ještě dlouho lpět špína, kterou tam zanechaly haldy rumu, tento pozůstatek staré Paříže, na nichž kdysi stávaly větrné mlýny. Úzké, temné a blátivé uličky, kde se provozují živnosti, jimž příliš nezáleží na vnějším vzhledu, mají v noci tajemnou tvářnost, plnou protikladů. Kdyby sem zabloudil někdo z osvětlených končin ulic Saint-Honoré, Neuve-des-Petits-Champs a Richelieu, kudy neustále proudí davy lidí, kde se skvějí nejkrásnější výtvoři průmyslu, módy a umění, a přitom

neznal noční Paříž, propadl by v té spleti uliček obepínajících tu záři nebeských odlesků, temnému děsu. Proudny plynového světla jsou tu vystřídány hustou tmou. Řídce roztroušené bledé lucerny vrhají blikavé a čadivé světlo, které nikdy nepronikne do všech těch temných slepých uliček. Chodci tu spěchají a bývá jich tu pořádku. Krámky jsou zavřené a ty, které zůstaly otevřené, vypadají podezřele. Je to buď špinavá neosvětlená krčma, nebo nějaký obchod s prádlem, kde prodávají i kolínskou vodu. Na záda vám tu klade nezdravý chlad svůj vlhký plášť. Jezdí tu jen málo vozů. Jsou tu zlověstné kouty, zejména pak rue Langlade, ústí průchodu Saint-Guillaume a několik dalších křivolakých uliček. Městská rada dosud nedokázala vyčistit tuto velkou leproserii, zde už dávno rozbila svůj hlavní stan prostituce. Možná že je štěstím pro Pařížany, že ponechávají těmto uličkám jejich odpuzující vzhled. Kdo tudy prochází za dne, nedovede si představit, co ze všech těch uliček udělá noc, kdy jimi bloudí podivné bytosti, které nepatří k žádnému světu. Polonahé bílé ženy tu vroubí zdi, přítmí se hýbe životem. Při zdi se plíží jakési mluvící a chodící šaty. Některé pootevřené dveře náhle vybuchují smíchem. K sluchu doléhají výrazy, o nichž Rabelais tvrdí, že kdysi zamrzly, a které tu nyní roztávají. Z dlažby tryskají odrhovačky. Zvuky tu nejsou neurčité, každý má svůj význam: když je to zvuk chraplavý, je to lidský hlas, ale když se podobá zpěvu, už na něm není nic lidského, je to spíš pištění. Občas tu někdo hvízdne. Podpatky holínek znějí jaksi vyzývavě a výsměšně. Z toho všeho dohromady se člověku až točí hlava. Atmosférické podmínky tu jsou zcela zvláštní. V zimě tu bývá horko a v létě zima. Ale za jakéhokoli počasí skýtá tato krajina stále stejný obraz: toto je fantastický svět berlínského E. T. A. Hoffmanna. Ani ten největší účetní by nenalezl nic reálného ve zdejších úzkých uličkách, které ústí do pocestných ulic, kde jsou chodci, obchody a řádné pouliční osvětlení. Dnešní státní správa

nebo politika, pohrdavější a stydlivější než královny a králové dávných dob, kteří se nebáli uznat existenci kurtizán, netroufá si už pohledět do tváře této zhnisané ráně velkoměsta. Časem možná budou provedena některá nová opatření, ačkoli ta, která se týkají osobní svobody, jsou vždy choulostivá. Možná že by však bylo na místě projevit jistou velkorysost v ryze materiálních oblastech, jako jsou ovzduší, osvětlení a prostředí. Autoři zabývající se studiem mravů a obyčejů, umělci i moudří správci věcí veřejných budou možná litovat, že zmizely staré dřevěné kolonády v Palais Royal, kde bývaly shromážděny ovečky, které směřují vždy tam, kde je promenáda. Nebylo by lepší, kdyby lidé z promenády chodili za ovečkami? Co však nastalo? Dnes jsou nejkrásnější úseky bulvárů, tato krásná promenáda, večer pro rodiny s dětmi nepřístupné. Policie nedokázala využít možnosti, které skýtaly některé zbývající kolonády, aby tak uchránila veřejná místa.

Dívka, kterou na plese tak zdrtilo jediné slovo, bydlela už pár měsíců v nevzhledném domě v rue Langlade. Ten oprýskaný, neobyčejně úzký a vysoký dům se opíral o stěnu sousedního obrovského domu, okna měl do ulice a podobal se papouščímu bidýlku. V každém patře byl dvoupokojový byt. Do pater vedlo úzké schodiště přilepené ke stěně a podivně osvětlené mříží tvořící vnější zábradlí; každé patro má svou výlevku, což je jedna z nejdopornějších zvláštností Paříže. Krámek v přízemí tehdy patřil klempíři, domácí bydlel v prvním patře a tři zbývající patra obývaly velice slušné švadlenky, které se vzhledem k obtížnému shánění nájemníků pro tak podivně postavený a umístěný dům těšily u domácího a domovnice zvláštní vážnosti a přízni. Právě pro celkem značný počet podobných domů, o něž obchod nestojí a jež mohou být využity jen pro nějakou zavrženíhodnou, nejistou či nedůstojnou činnost, dostalo se čtvrti takového určení.

PŘÍBYTEK JEDNĚM DŮVĚRNĚ ZNÁMÝ, DRUHÝM ZASE NEZNÁMÝ

Ve tři hodiny odpoledne se domovnice, která byla svědkem, jak nějaký mladý pán přinesl ve dvě hodiny ráno umírající slečnu Ester domů, dohadovala se švadlenkou, bydlící o patro výš a právě se chystající nastoupit do kočáru, který ji měl zavézt na nějakou zábavu: projevila obavy o Esterin osud, protože prý neslyší z jejího bytu žádný zvuk. Ester možná ještě spí, ale ten spánek už trvá nějak podezřele dlouho. Domovnice byla ve vrátnici sama a mrzelo ji, že se nemůže jít podívat, co se děje v bytě slečny Ester. Právě se chystala, že svěří vrátnici, což byla pouhá díra ve výklenku v přízemí, synovi klempíře, když vtom před domem zastavila drožka. Vystoupil z ní muž od hlavy k patě zahalený do pláště, zřejmě proto, aby skryl úbor, nebo svůj stav, a ptal se po slečně Ester. To domovnici zcela uklidnilo a to ticho a klid v zavřeném bytě ji náhle připadaly dokonale vysvětlitelné. Když se návštěvník jal stoupat po schodišti nad vrátnicí, zahlédla domovnice stříbrné přezky na střevíčkách a také se jí zdálo, jako by zahlédla černé třepení na koncích šerpy, jakou se přepásává kněžská sutana. Domovnice vyšla ven, aby z kočího vytáhla nějaké rozumy. Kočí jen beze slova kývl hlavou a domovnici bylo vše jasné. Kněz zaklepal na dveře, ale nikdo se neozval. Když pak zaslechl zevnitř slabé zakvilení, opřel se do dveří ramenem a vylomil je silou, která u něho patrně pramenila z potřeby konat dobrodiní, u kohokoli jiného by však svědčila spíš o zvyku. Vrhel se do další místnosti a uviděl tam klečící nebo lépe řečeno zhroucenou nebohou Ester se sepjatýma rukama před kolorovanou sádrovou soškou Panny Marie. Dívka byla blízka smrti. Vyhořelá přenosná kamínka byla výmluvným svědectvím toho, co se tu toho strašného rána odehrálo. Kapuce a pláštěnka domina ležely na zemi, postel

nebyla ani rozestlaná. To nebohé stvoření, zasaženo smrtelnou ranou do srdce, patrně všechno takto uspořádalo po návratu z opery. Knot svíčky, který zatuhl ve vosku usazeném v kalíšku svícnu, svědčil o tom, jak hluboko byla Ester ponořena do svých posledních myšlenek. Slzami promáčený kapesník dokazoval, jak upřímné bylo zoufalství té Máří Magdalény v klasické póze bezbožné kurtizány. Její absolutní kajícnost vyvolala na kněžově tváři úsměv. Ester totiž nechala otevřené dveře a neuvědomila si, že spojené prostory obou místností vyžadují větší množství uhlí, aby se vzduch stal nedýchatelný. Ester byla jen omámena uhelnými výparý. Jak vdechovala čerstvý vzduch ze schodiště, znovu si uvědomila své trápení. Kněz zůstal stát v chmurném zamyšlení, zcela lhostejný k dívčině andělské kráse, a pozoroval ji, jak postupně přichází k životu, jako by šlo o nějakého živočicha; jeho zrak putoval nezúčastněně od té zhroucené postavy k bezvýznamným předmětům v místnosti. Prohlížel si zařízení pokoje, jehož studenou naleštěnou podlahu z červených dlaždic nedokonale zakrýval starý koberec, vyšlapaný až na osnovu. Staromódní lakovaná postel se závěsy ze žlutého, červeně květovaného kartounu; jediné křeslo a dvě lakované židle rovněž potažené týmž kartounem, z něhož byly i záclony na okně; šedivé tapety poseté drobnými kytičkami, ale zčernalé a špinavé; mahagonový šicí stolec; v ohništi krbu halda levného kuchyňského náradí, dvě načaté otýpky dříví; na kamenné horní desce krbu se válelo bez ladu a skladu pár kousků bižuterie a mezi nimi pár pravých šperků; nůžky, špinavý jehelníček, bílé navoněné rukavice, rozkošný klobouček, hozný přes konev s vodou. Okno zakrýval starý šál, na hřebíku visela elegantní róba, opodál tvrdé kanapíčko bez polštářů, pár roztrhaných střevíců i pěkné pantoflíčky, botky, jaké by každá královna mohla závidět, otlučené talíře z obyčejného porcelánu se zaschlými zbytky jídla a halda příborů z alpaky, tohoto stříbra chudých; košíček s bramborami

a špinavé prádlo, na něm pak svěží organtýnový čepeček; ubohá skříň se zrcadlem, otevřená a pustá, až na pár lístků ze zastavárny na holých regálech. Takový byl souhrn předmětů, smutných i veselých, ubohých i přepychových, které se nabízely zrakům návštěvníka.

Jak asi působily na kněze tyto zbytky nádhery mezi střepy, tato domácnost tak dobře odpovídající bohémskému životu té dívky zhroucené uprostřed rozházeného prádla jako kůň, který zdechl zapřažený a upadl mezi zlámané postraňky, zapleten do řemení? Pomyslel si ten kněz alespoň, jak toto zbloudilé stvoření musí být nesobecké, aby dokázalo spojit tolik bídy s láskou k bohatému mladíkovi? Nepřisuzoval snad nepořádek vládnoucí v tomto obydlí nepořádnému životu? Pociťoval snad soucit, nebo zděšení? Hnula se v něm křesťanská láska? Kdo by ho viděl, jak tu stál se založenýma rukama, s vrásčitým čelem, se stisknutými rty, s tvrdým pohledem, mohl si pomyslet, že je ovládan nějakými chmurnými, nenávisťnými pocity, protichůdnými myšlenkami a neblahými plány. Také ho nechávala zcela chladným půvabná oblina ňadra téměř rozdrčeného tíhou hrudníku i jemné tvary té Venuše schoulené pod černou sukni, neboť ta umírající dívka byla jaksi úplně zavinuta do sebe. Ani její bezvládná hlava, která z pohledu odzadu odhalovala bílou, měkkou a ohebnou šíji, ani překrásná silná ramena kněze nedojímaly. Nesnažil se Ester zvednout, jako by ani neslyšel namáhavý dech, svědčící o návratu k životu. Teprve když krasavice srdcervoucně zavzlykala, uráčil se odnést ji na lůžko s lehkostí, která prozrazovala nesmírnou sílu.

„Luciene!“ zašeptala Ester.

„Vrací se láska, žena není daleko,“ pronesl kněz trpce.

Tehdy si oběť pařížských prostopášností všimla svého zachránce a řekla s úsměvem dítěte, které se dotýká vytouženého předmětu:

„Tak tedy nezemřu neusmířená s Bohem!“

„Můžete své hříchy odčinit,“ řekl kněz, navlhl jí čelo vodou a dal jí přičichnout k lahvičce s octem, kterou objevil kdesi v koutě.

„Cítím, že už mne život neopouští, a dokonce se do mne znovu vlévá,“ řekla, když ji kněz ošetřil, vyjadřujíc mu svou vděčnost zcela nelíčeným způsobem.

Ta půvabná pantomima, s jakou patrně sváděly Grácie, dokonale odůvodňovala přezdívkou té zvláštní holky.

„Už je vám lépe?“ otázal se kněz a dal jí napít sladké vody.

Ten člověk se zřejmě dokonale vyznal v podobných podivných domácnostech. Byl tu jako doma. Výsada být všude doma náleží pouze králům, lehkým holkám a zlodějům.

ZPOVĚĎ MYŠKY

„Až se docela zotavíte,“ pokračoval po chvíli tento podivný kněz, „povíte mi, co vás přimělo k tomu, abyste se dopustila svého posledního zločinu, tohoto pokusu o sebevraždu.“

„Je to velice prostý příběh, otče,“ odpověděla. „Ještě před třemi měsíci jsem žila nezřízeným životem, v němž jsem se narodila. Byla jsem nízké a ohavné stvoření. Teď jsem už jen ze všech nejnešťastnější. Dovolte mi, abych vám nic nevyprávěla o své nebožce matce, která zemřela rukou vraha...“

„Jistého kapitána, ve vykřičeném domě,“ přerušil kněz svou kajícnici. „Znám váš původ a vím, že je-li vůbec možno omluvit osobu vašeho pohlaví za to, že žije hanebným způsobem, pak jste to vy, neboť jste neměla z koho si vzít dobrý příklad.“

„Běda mi, nebyla jsem pokřtěna a neučila jsem se nikdy žádnému náboženství.“

„Všechno se dá tedy ještě napravit,“ pokračoval kněz, „jen když vaše víra a vaše pokání budou upřímné a bezvýhradné.“

„Lucien a Bůh mi naplňují srdce,“ řekla Ester s dojemnou návětou.

„Mohla jste spíš říci Bůh a Lucien,“ opáčil kněz s úsměvem. „Připomněla jste mi, proč jsem vlastně přišel. Vyprávějte mi podrobně o tom mladíkovi.“

„Tak to on vás poslal?“ otázala se Ester se zamilovaným výrazem, který by obměkčil každého jiného kněze. „Tak on vytušil, co chci udělat.“

„Nikoli,“ odpověděl kněz, „zájem je tu o váš život, a ne o vaši smrt. Tak, a teď mi povězte, jaké jsou vaše vzájemné vztahy.“

„Povím vám to stručně,“ řekla.

Když uslyšela drsný tón jeho hlasu, nebožačka se sice zachvěla, ale jen jako žena, kterou drsnost už dávno nepřekvapuje.

„Lucien je Lucien,“ pokračovala, „a je to nejhezčí a nejlepší člověk na světě, a jestli ho znáte, musí vám moje láska připadat docela přirozená. Potkala jsem ho náhodou před třemi měsíci u Porte Saint-Martin, kam jsem si vyšla na procházku, když jsem jednou měla volno. V podniku paní Meynardieové, kde jsem byla zaměstnaná, měly jsme jednou týdně volno. Jistě pochopíte, že hned nato jsem odešla bez dovolení. Do srdce mi vstoupila láska a tak mě změnila, že jsem se cestou z divadla už ani nepoznávala: byla jsem si sama sobě odporná. Lucien se nesměl nic dozvědět. Neřekla jsem mu, odkud jsem, ale uvedla jsem mu adresu tohoto bytu, v němž tehdy bydlela jedna moje přítelkyně, která mi jej laskavě postoupila. Přísahám při všem, co je mi svaté...“

„Jen žádné přísahy.“

„Copak je něco špatného na tom, když se zaklínám tím, co je mi nejsvětější? Je to jako čestné slovo. Zkrátka, od toho dne dříve tady v tom pokoji jako nádeník a šiju košile po osmnácti sou za kus, abych se živila poctivou prací. Celý měsíc jsem jedla jen

brambory, abych zůstala rozumná a hodná Luciena, protože mne miluje a váží si mne, jako bych byla výkvět všech ctností. Obrátila jsem se na policii se žádostí o zpětné navrácení svéprávnosti a budu teď dva roky pod policejním dohledem. Ti, co člověka tak snadno zapíší do seznamu padlých, tak hrozně neradi z něho člověka zase škrtají: Modlila jsem se, aby mi nebesa dala sílu vytrvat ve svém předsevzetí. V dubnu mi bude devatenáct let. V tom věku je člověk houževnatý. Případá mi, jako bych se byla narodila teprve před těmi třemi měsíci... Denně jsem prosila Pánaboha, aby se Lucien nikdy nedověděl, jakým životem jsem dosud žila... Koupila jsem si tuhle sošku Panny Marie a modlila jsem se k ní, jak jsem dovedla, protože já žádné modlitby neumím. Také neumím číst ani psát, do žádného kostela jsem nikdy nevkočila, Pánaboha jsem viděla jen při procesí, ze zvědavosti.“

„Co tedy Panně Marii říkáte?“

„Mluvím s ní, jako bych mluvila s Lucienem, a s ním mluvím přímo z duše, že kolikrát až pláče.“

„Tak on tedy pláče!“

„Radostí,“ řekla Ester rychle, „chudáček malý. My si totiž tak dobře rozumíme, až se naše duše jedna druhé podobají... Je tak milý a tak něžný, vždycky laskavý, v myšlenkách i ve skutcích! Říká, že je básník, a já říkám, že je Bůh... Promiňte, ale vy kněží nevíte, co je láska. Ostatně jen my tak dobře známe muže, abychom dovedly ocenit takového Luciena. Takový Lucien je totiž vzácnější než žena bez hříchu; a tak, když ho potkáme, nemůžeme už milovat nikoho jiného. Jenže takový člověk potřebuje někoho sobě rovného. A proto jsem se chtěla stát hodnou lásky svého Luciena. A v tom je celé moje neštěstí. Včera v opeře mě poznali lidé, kteří jsou stejně bezcitní, jako je tygr nelítostný. Můj závoj nevinnosti ze mne spadl a tím, jak se smáli, zasadili mi smrtelnou ránu do hlavy i do srdce. Nemyslete, že jste mne zachránil. Stejně umřu žalem.“

„Váš závoj nevinnosti?“ řekl kněz. „Vy jste mu tedy nic nedovolila?“

„Ach otče, jak se můžete vy, když znáte Luciena, takhle ptát?“ odpověděla Ester a věnovala mu překrásný úsměv. „Copak se může odolat Bohu?“

„Nerouhejte se,“ řekl kněz mírně. „Nikdo se nemůže podobat Bohu, přehánění se nesrovnává s pravou láskou. Kdyby se s vámi byla udála ta proměna, kterou se tu chlubíte, byla byste získala ctnosti, jaké přísluší mladé dívce; byla byste poznala rozkoš cudnosti, půvab panenského studu, což jsou dvě hlavní dívčí ctnosti. Ne, vy nemilujete.“

Ačkoli kněz viděl dívčíno zděšení, nikterak to neotrásl jeho ledovým klidem.

„Ano, milujete ho pro sebe, a ne pro něho, pro pomíjivé radosti, které vás okouzlují, a nikoli pro lásku samotnou. Nezmocnila jste se ho v onom posvátném rozechvění, které vnuká bytost obdařená Bohem všemi ctnostmi. Pomyslela jste na to, že ho degradujete svou nečistou minulostí, že se chystáte zkazít nevinné dítě těmi ohavnými rozkošemi, které vám vynesly vaši pověstnou a hanebnou přezdívku? Byla jste nedůsledná jak vůči sobě, tak vůči své chvilkové lásce...“

„Chvilkové!“ opakovala Ester a zvedla oči k nebi.

„Jak tedy chcete nazývat lásku, která není láskou věčnou a která nás nespojuje s tím, koho milujeme až na věky věkův jako křesťané?“

„Ano, chci se stát katoličkou,“ vydechla Ester tak úpěnlivým hlasem, že by snad získala milost samotného Spasitele.

„Copak osoba, které se nedostalo svátosti křtu ani dobrodiní vzdělání, osoba, která neumí číst ani psát ani se modlit, která nemůže učinit krok, aniž se dlažba zvedne, aby ji obžalovala, a která je pozoruhodná jen prchavou výsadou své krásy, kterou už možná zítra setře nemoc, což toto ohavné padlé stvoření, vědomo své

degradace (kdybyste si jí nebyla vědoma a méně milovala, bylo by to omluvitelnější), což budoucí oběť sebevraždy a pekla by se mohla stát ženou Luciena de Rubempré“

Každá věta byla jako bodná rána do srdce. Při každé další větě vzlykala Ester hlasitěji, proudy slz, jež zoufalé děvče prolévalo, svědčily o prudkosti, s jakou se světlo vědomí, dosud panenského jako u divocha, vlévalo do konečně probuzené duše, do celé její bytosti, skryté pod blátivým nánosem hanby, tajícím nyní ve slunci víry.

„Proč jsem raději neumřela!“ byla jediná myšlenka, kterou vyslovila z celého vodopádu drásavých myšlenek, jež burácely v jejím mozku.

„Dcero má,“ řekl její krutý soudce, „existuje láska, o níž se veřejně nemluví, ale která, když dojde k sluchu andělů, vzbuzuje u nich úsměvy štěstí.“

„Jaká je to láska?“

„Láska bez naděje, když se stává inspirací života, když do něho vkládáme zásady obětavosti, když zušlechťuje všechny naše činy snahou o vrcholnou dokonalost. Ano, takovou lásku andělé schvalují, neboť vede k poznání Boha. Znamená to neustále se zdokonalovat, aby byl člověk hoden toho, koho miluje, přinášet mu tisíce tajných obětí, milovat ho na dálku, prolévat pro něho krev po kapkách, obětovat mu vlastní hrdost, zbavit se veškeré pýchy i hněvu vůči němu, nedopustit, aby měl sebemenší tušení o žárlivosti, kterou zažítá ve srdci, dát mu všechno, co si přeje, byť to bylo k naší škodě, milovat to, co miluje, mít tvář neustále obrácenou k němu a sledovat ho, aniž o tom ví. Takovou lásku by vám byla víra odpustila, neboť se nepříčí zákonům lidským ani zákonům božím a vede k jiným radostem než k těm vašim ohavným rozkoším.“

Když Ester vyslechla tento strašlivý ortel (vyjádřený takovými slovy a takovým tónem vyřčený), zmocnil se jí dost pochopitelný vzdor. Ta slova byla jako hromová rána věštící blízkost bouře.

Pohlédla na kněze a pocítila v útrokách náhlé sevření, jaké přepadá i největšího hrdinu tváří v tvář nenadálému nebezpečí. Nikdo by nebyl dovedl pohledem odhadnout, co se v tom člověku odehrává. Ale ti nejstatečnější by měli víc důvodů k obavám než k naději při pohledu na jeho oči, kdysi jasné a žluté jako oči tygří, které však odříkání a strádání zahalilo závojem, jaký vídáme na obzoru za horkých letních dnů, kdy je země horká a zářivá, ale páry ji činí nezřetelnou a mlhavou, takže je téměř neviditelná. Typicky španělská vážnost, hluboké vrásky a tisíce jamek po neštovicích, odporne a podobné rozrytým brázdám, křížovaly jeho nazelenalý a sluncem osmahlý obličej. Tvrdost té tváře vynikala tím víc, že ji rámovala suchá paruka kněze, který už nedbá o svůj vzhled, paruka černá, vypelichaná a vyrudlá. Jeho atletický hrudník, jeho ruce bývalého vojáka, jeho mohutná postava a jeho široká ramena jako by patřily jedné z karyatid, jaké středověcí sochaři umístili na některých italských palácích a jež vzdáleně připomínají ty, které dnes zdobí průčelí divadla Porte-Saint-Martin. I ten nejméně jasnozřivý člověk by si pomyslel, že jen nejdivočejší vášně a zcela neobvyklé nehody vrhly tohoto muže do náručí církve. Rozhodně jen nejpodivnější rány osudu by ho mohly změnit, je-li vůbec taková povaha schopna se změnit.

CO JSOU TO LEHKÉ HOLKY

Ženy, které žily životem, jehož se Ester tak rozhodně zříkala, dojdou časem k naprosté lhostejnosti vůči vnějšímu vzhledu mužů. Podobají se dnešním literárním kritikům, které k nim lze v jistém smyslu přirovnat a kteří dospívají k naprosté necitlivosti k zákonům umění: přečetli už tolik spisů, tolik jich vidí stále kolem sebe, zažili už tolik různých rozuzlení, viděli tolik dramát, napsali

tolik statí, aniž v nich řekli, co si myslí, tolikrát se zpronevěřili zájmům umění ve prospěch různých přátelských i milostných vztahů, že už jsou zhnuseni vším, ale přesto dál posuzují. Jedině zázrakem se může stát, že takovýto spisovatel napíše knihu, stejně jako jen zázrakem může v srdci kurtizány vypučet láska. Tón a chování kněze, který jako by utekl z některého Zurbaránova obrazu, zdály se nebohé Ester tak nepřátelské, že i když si příliš nepotrpěla na formu, připadala si v tom okamžiku ani ne tak jako předmět zvláštní starostlivosti, ale spíš jako článek nutný pro nějaký určitý záměr. Ačkoli nedovedla rozeznat pokrytectví od skutečného zájmu a sladké řeči od skutečné lásky křesťanské, neboť musíme být neustále ve střehu, abychom poznali falešnou minci, kterou nám dává přítel, měla Ester pocit, jako by se octla ve spárech obrovského dravce, který se na ni vrhl, když předtím nad ní dlouho kroužil. Hlasem plným strachu pronesla:

„Myslela jsem, že kněží mají dávat útěchu, a vy mě tady ubjííte!“

Když kněz uslyšel tento výkřik nevinosti, zarazil se a odmítl; krátce se zamyslel, než odpověděl. A po celou tu dobu se obě tyto osoby, spojené tak podivnými okolnostmi, potají pozorovaly. Kněz chápal Ester, ale ona nemohla pochopit jeho. Patrně se vzdal nějakého pro ubohou dívku neblahého úmyslu a vrátil se k svému původnímu plánu.

„Jsme lékaři lidských duší,“ řekl nasládlým hlasem, „a víme, jaké léky se hodí na jejich neduhu.“

„Bídě je třeba mnoho odpustit,“ řekla Ester.

Pomyslela si, že se zmýlila, spustila se z postele, schoulila se knězi k nohám, s hlubokou pokorou políbila lem jeho roucha a zvedla k němu oči zalité slzami.

„Myslela jsem, že už jsem toho dost vykonala,“ řekla.

„Poslyšte mě, mé dítě: vaše ohavná pověst způsobila celé Lucienově rodině hluboký zármutek. Obávají se, a nikoli neprávem, abyste ho nezavlekla do zhýralostí a do světa ztřeštěností...“

„Je to pravda, zavedla jsem ho na ples, abych ho poškádlila.“

„Jste dost krásná na to, aby se vámi chtěl před lidmi chlubit, s pýchou vás předvádět, jako byste byla nějaký parádní kůň. Kdyby utrácel jen svoje peníze! Jenže on bude utrácet svůj čas i své síly, ztratí zájem o skvělou budoucnost, která se pro něho chystá. Namísto aby se jednou stal velvyslancem, bohatým, obdivovaným a slavným člověkem, skončí jako všichni ti prostopášníci, kteří utopili své vlohy v bahně Paříže jako milenci padlé ženy. A vy byste se po krátkém pobytí v elegantních kruzích společnosti vrátila k svému dřívějšímu životu, neboť v sobě nemáte onu sílu, kterou dává dobré vychování, jež dává schopnost odolávat neřesti a pamatovat na budoucnost. Nepodařilo by se vám přerušit styky s vašimi dřívějšími družkami stejně tak, jako se vám nepodařilo přerušit je s těmi, kdo vás dnes v noci v opeře zneuctili. Práví Lucienovi přátelé, znepokojeni láskou, kterou jste v něm vzbudila, ho sledovali a zjistili, jak se věci mají. Zhrozili se a poslali pro mě, abych se něco dověděl o vašich úmyslech a rozhodl, co s vámi. Ale i když jsou dosti mocní na to, aby odstranili z cesty toho mladíka překážku, která na ní vyvstala, jsou zároveň milosrdní. Vězte, dcero má, že osoba Lucienem milovaná má též nárok na jejich úctu, jako pravý křesťan zbožňuje bahno, v němž se náhodou zrcadlí nebeská záře. Přicházím jako nástroj ušlechtilých úmyslů: kdybych vás byl však shledal veskrze zvrhlou, vyzbrojenou drzostí a lstivostí, skrz naskrz prohnílou, hluchou k hlasu pokání, pak bych vás přenechal jejich hněvu. Toto potvrzení o navrácení veškerých občanských práv, které je tak těžko dosažitelné, jež policie v zájmu samé společnosti tak neochotně vydává a které si zřejmě tak vroucně a kajicně přejete, to potvrzení je tady,“ řekl kněz a vytáhl úřední listinu, kterou měl zastrčenou za opaskem. „Včera vás poznali a tato listina nese včerejší datum. Z toho vidíte, jak mocní jsou lidé, kteří se o Luciena zajímají.“

Při pohledu na ten list papíru se Ester křečovitě roztrásla, až se jí na rtech objevil strnulý, téměř křečovitý úsměv. Kněz se zarazil a podíval se na Ester, aby se přesvědčil, zda po ztrátě té strašlivé síly, kterou padlé bytosti čerpají z vlastní zkaženosti, po návratu k původní křehké a upřímné přirozenosti odolá takovému přívalu nových dojmů. Kdyby byla Ester falešná, sehrála by komedii; ale jestliže se vrátila ke své nevinnosti a upřímnosti, mohla by i zemřít, jako slepec může i po zdařilé operaci znovu přijít o zrak, když je vystaven příliš prudkému světlu. V tu chvíli dohlédl kněz až na samé dno lidské duše. Zachoval však ledový klid. Byl jako nehybný zasněžený vrcholek hory čnící k nebi, hory nezničitelné a povýšeně zachmuřené, žulově tvrdé, a přece blahodárné. Děvčata Esteřina druhu jsou v podstatě bytosti nestálé, bezdůvodně střídající zcela nerozumnou nedůvěru s naprostou důvěřivostí. V tomto ohledu jsou na nižším stupni než zvířata. Všechno přehánějí: své radosti i zoufalství, svou víru i své bezvěrectví. Přitom by se většina z nich zbláznila, kdyby je nedecimovala úmrtnost, která je u nich obvyklá, a kdyby šťastná náhoda občas některou z nich nevytáhla z bahna, v němž žije. Abychom pronikli až na dno bídy, již skýtá tento ohavný život, museli bychom na vlastní oči vidět, kam až může lidská bytost zajít ve svém poblouznění, aniž v něm utonula, při pohledu na vrcholnou extázi Medúzy u knězových nohou. Nebožačka zírala na osvobozující listinu s výrazem, na jaký ani Dante nepomyslel a který přesahoval všechny představy o pekle. Ale se slzami se dostavila i reakce. Ester vstala, objala kněze kolem krku, položila hlavu na jeho hrud, zalila ji slzami a zlíbala drsnou látku zakrývající jeho železné srdce, jako by chtěla proniknout až k němu. Uchopila kněze za ruce a zulíbala mu je. Čistě v návalu vděčnosti ho zahrнула svými nejmazlivějšími něžnostkami, říkala mu nejsladšími jmény a mezi všemi těmi lichoškami opakovala tisíckrát: „*Dejte mi ho, dejte mi ho*“, v tisíci různých hlasových

polohách. Zaplavila ho něžnostmi a obestřela ho svým pohledem tak rychle, že ho zaskočila nepřipraveného, až se jí podařilo utlumit jeho hněv. Kněz poznal na vlastní kůži, co vyneslo Ester její přezdívkou; pochopil, jak je těžké odolat tak líbeznému stvoření, a pojednou mu bylo jasné, proč ji Lucien tak miluje, i to, co na ní mladého básníka tak okouzluje. Podobná vášeň v sobě skrývá mezi tisícerými vnadami udici s ostrým hrotem, který proniká zejména do vznešených uměleckých duší. Tyto vášně, pro většinu lidí nepochopitelné, dokonale vysvětluje touha po ideální kráse, již se vyznačují tvůrčí osobnosti. Což se tím nepodobají do jisté míry andělům, kteří mají za úkol přivádět provinilce na lepší myšlenky? Což tvořit neznamena takové bytosti očišťovat? Jak svůdné je pomyšlení, že by krása duchovní s krásou tělesnou mohly vytvořit jeden celek! A jak blaží lidské sebevědomí, když se to podaří! Jak krásný je tento úkol, který lze uskutečnit jedinečně láskou! Podobná spojení, jak to vidíme na příkladu Aristotela, Sokrata, Platóna, Alkibiada, Cethega a Pompeia a která připadají nezasvěceným přímo obłudná, zakládají se na hnutí mysli, které vedlo Ludvíka XIV., aby postavil Versailles, jež žene lidi do nejrůznějších prodělečných podniků, jako je přeměna páchnoucího močálu na voňavý ostrůvek obklopený průzračnou vodou, vybudování jezera na kopci, jako to učinil princ Conti v Nointelu, nebo vytvoření švýcarské krajiny v Cassanu, jako to učinil nájemce královských důchodů Bergeret. Zkrátka, je to vpád umění do životních zvyklostí.

Kněz se zastyděl, že podlehl těm něžnostem, a prudce odstrčil Ester, která se rovněž zastyděla, neboť jí řekl:

„Stále ještě jste kurtizána.“

A klidně zase zastrčil listinu za opasek. Jako dítě, které má v hlavě jedinou tužbu, upírala Ester oči na ono místo na opasku, kde se list ukrýval.

Z MYŠKY SE STÁVÁ MÁŘÍ MAGDALÉNA

„Dítě mé,“ pokračoval kněz po krátké odmlce, „vaše matka byla židovka a vy jste nebyla pokřtěna; ale nezanesli vás ani do synagogy, a proto jste kdesi na duchovním pomezí jako dušičky nekřtěňátek.“

„Nekřtěňátek,“ opakovala Ester dojatě.

„... tak jako jste v policejních archivech číslo mimo normální společnost,“ pokračoval neúprosně kněz. „Jestliže jste před třemi měsíci skulinkou zahlédla lásku a zdálo se vám, že jste se právě narodila, musíte si uvědomit, že od toho dne jste opravdu jako nemluvně. Proto je třeba vás vést, jako kdybyste byla dítě: musíte se úplně změnit a já se postarám, abyste se změnila k nepoznání. Především zapomenete na Luciena.“ Tato slova nebohou dívku zcela zdrtila; zvedla ke knězi oči a zavrtěla hlavou, neschopna slova, když tak náhle ve svém zachránci znovu našla svého trýznitele.

„Alespoň se s ním přestanete stýkat,“ pokračoval, „zavedu vás do církevního ústavu, kde jsou vychovávány dívky z nejlepších rodin. Tam z vás udělají katoličku, naučí vás tam křesťanskému způsobu života, naučíte se tam náboženství. Můžete odtamtud vyjít jako dokonalá, čistá, neposkvrněná a dobře vychovaná dívka, když ovšem...“

Kněz zvedl prst a odmlčel se.

„Když,“ pokračoval, „budete mít sílu nechat Medúzu tady.“

„Ach!“ zvolala ubohá dívka, pro niž každé slovo bylo jako akord, při němž se brány nebeské otvírají dokořán. „Kdybych tu tak mohla vylít všechnu svou krev a vyměnit ji za novou!“

„Poslouchejte mne.“

Ester zmlkla.

„Vaše budoucnost závisí na vaší schopnosti zapomenout. Uvědomte si, jak dalekosáhlé jsou vaše závazky: jediné slovo, jediný

pohyb, který by prozradil Medúzu, zahubí Lucienovu ženu; slůvko pronesené ze spaní, nechtěná myšlenka, jen trochu necudný pohyb, projev netrpělivosti, vzpomínka na minulou zkaženost, jakékoli opomenutí, kývnutí hlavou, které by prozradilo, co víte, nebo co se k vašemu neštěstí dověděli jiní...“

„Já vím, já vím, otče,“ řekla Ester ve svatém vzplanutí, „znamená to s úsměvem nosit střevíce z rozžhaveného železa, chodit ve šněrovačce s ostrými hroty uvnitř a zachovat si přitom ladné pohyby tanečnice, jíst chleba posypaný popelem a zapíjet ho peľňkem, to všechno bude pro mne sladké a snadné.“

Znovu klesla na kolena, zlíbala knězovy střevíce, rozplakala se a skropila je slzami, objala mu kolena, přitiskla se k nim mumlajíc v slzách radosti nesmyslná slova. Její překrásně zlaté vlasy se rozpustily a vytvořily jakýsi koberec u nohou tohoto posla nebes; když vstala, připadal jí opět chmurný a přísný.

„Čím jsem se vás dotkla?“ otázala se udiveně. „Slyšela jsem, že prý žena jako já umývala Kristovi nohy vonnou masťou. Mne však ctnostný život učinil tak chudou, že vám nemohu nabídnout nic než své slzy.“

„Neslyšela jste, co jsem říkal?“ obořil se na ni kněz krutě. „Říkal jsem vám, že musíte vyjít z ústavu, do něhož vás zavedu, tak dokonale duševně i tělesně změněná, že ať vás kdokoli z vašich dřívějších známých zavolá jménem, neotočíte se. Včera vám láska nedala dosti sil, abyste v sobě pohřbila někdejší lehkou ženštinu tak, aby se už víckrát neukázala: znovu se objevuje ve zbožňování, které náleží jen Nejvyššímu.“

„Copak vás za mnou neposlal on?“ otázala se Ester.

„Kdyby vás během vaší převýchovy Lucien třeba jen zahlédl, vše by bylo ztraceno, to si uvědomte,“ pokračoval kněz.

„Ale kdo ho utěší?“ zeptala se Ester.

„Proč by potřeboval, abyste ho utěšovala?“ otázal se kněz hlasem, v němž poprvé za celý tento výstup se ozvalo lehké zachvění.

„Já nevím, ale býval často smutný.“

„Smutný?“ podivil se kněz. „A řekl vám proč?“

„Nikdy,“ odpověděla Ester.

„Byl smutný, že miluje holku, jako jste vy,“ zvolal kněz.

„Běda, asi je to tak,“ přiznala Ester pokorně. „Jsem nejdopornější stvoření svého pohlaví a nemohla jsem v jeho očích dojít milosti jinak než silou své lásky.“

„Ta láska vám musí dát sílu, abyste mě slepě poslouchala. Kdybych vás hned teď zavezl do ústavu, v němž budete vychovávána, všichni zdejší lidé by řekli Lucienovi, že jste dnes v neděli odjela s nějakým knězem, a on by vám mohl přijít na stopu. Když už se tady do té doby neukážu, domovnice si o mně bude myslet, že jsem to, co nejsem. A tak ode dneška za týden vyklouznete večer z domu a nastoupíte do fiakru, který na vás bude čekat na rohu rue des Frondeurs. Po celý ten týden se Lucienovi vyhýbejte. Najděte si nějakou záminku, abyste mu zakázala přístup, a kdyby přišel, ukryjte se u některé své přítelkyně v domě. Kdyby se s vámi sešel, dozvím se to a v tom případě by byl všemu konec, už bych víckrát za vámi nepřišel. Ten týden potřebujete na to, abyste se zbavila svého vzhledu prostitutky,“ řekl kněz a položil na desku krbu měšec. „Ve vašem vzhledu, ve vašich šatech je cosi, co každému Pařížanu ihned prozradí, co jste zač. Potkala jste někdy na ulici nebo na bulvárech ctnostnou dívku v doprovodu matky?“

„K svému velkému žalu ano. Pohled na matku s dcerou je pro nás snad tím nejhorším utrpením, protože v nás probouzí výčitky svědomí, skryté v našich srdcích, a je to bolest přímo mučivá... Vím až příliš dobře, co mi chybí.“

„Takže víte, jak máte vypadat příští neděli,“ řekl kněz a vstal.

„Ale než odejdete, musíte mě naučit nějakou opravdovou modlitbu, abych se mohla modlit k Bohu,“ řekla Ester.

Byl to dojemný pohled, jak kněz s dívkou opakuje Zdravas a Otčenáš.

„To je krása,“ vydechla Ester, když se jí podařilo odříkat bez chyby oba ty nádherné a oblíbené projevy katolické víry.

„Jak se jmenujete?“ otázala se Ester kněze, když se s ním loučila.

„Carlos Herrera a jsem Španěl vyhnaný ze své vlasti.“

Ester ho uchopila za ruku a políbila mu ji. Už to nebyla kurtizána, byl to kající padlý anděl.

PORTRÉT, JAKÝ BY BYL CHTĚL NAMALOVAT TIZIAN

Jednoho pondělního rána počátkem března toho roku zjistily chovanky ústavu proslulého svou aristokratickou a náboženskou výchovou, že se jejich půvabné řady rozrostly o novou spolužačku, která svou krásou nade vši pochybnost překonávala své družky, ba dokonce i jednotlivé půvaby, jimiž každá z nich vynikala. Ve Francii je velice vzácné, ne-li nemožné, setkat se s oněmi třiceti pověstnými dokonalostmi, jež jsou prý ve verších vytesány do kamene v perském sultánově paláci a jež musí žena mít, aby byla opravdu krásná. Ve Francii je sice málo celků, ale vyskytují se rozkošné detaily. Pokud jde o impozantní celek, jaký se snaží znázornit sochařské umění a jaký zobrazilo v několika málo dílech, jako je socha Diany a Venuše, je hlavně výsadou Řecka a Malé Asie. Ester pocházela z této kolébky lidského plemene, z vlasti krásy: její matka byla židovka. U židů, tak často degradovaných stykem s jinými národy, vyskytují se mezi jejich různými kmeny žily, které si zachovaly jedinečný typ asijské krásy. Když nejsou odpudivě ošklivé, mají židé charakteristickou krásu arménských figur. Ester by byla zvítězila v soutěži každého sultánského harému, neboť se v ní harmonicky slévalo všech oněch třicet složek dokonalé krásy. Její podivný způsob života nejenže nepokazil ideální tvary

ani svěžest zevnějšku, dodal jí dokonce cosi specificky ženského: už to nebyl hladký a celistvý povrch nezralého ovoce, a ještě to nebyl teplý odstín zralosti, květ dosud neodkvět. Kdyby žila ještě o pár dní déle tím nezdravým životem, začala by tloustnout. To nádherné zdraví, ta přímo zvířecí dokonalost bytosti, u níž rozkoš zaujímá místo myšlenky, je pro fyziology nesporně významný zjev. Vzácnou shodou okolností, téměř nemyslitelnou u mladé dívky, měla ruce neuvěřitelně ušlechtilé, průsvitné a bělostné jako ruce rodičky při druhém dítěti. Měla přesně takové nohy a vlasy, jaké právem proslavily vévodkyni Berrijskou, vlasy tak husté, že je nemohla sevřít ruka žádného kadeřníka, a tak dlouhé, že když se dotkly země, tvořily kroužky. Ester měla přesně onu střední postavu, která umožňuje, aby se žena stala jakousi hračkou, kterou lze uchopit, pustit, znovu uchopit a snadno odnést. Její pleť, jemná jako čínský hedvábný papír s teplým jantarovým zabarvením, protkaná jemnými červenými žilkami, byla lesklá, aniž byla suchá, a hebká, aniž byla vlhká. Ačkoli vypadala křehce, byla Ester velice odolná. Občas náhle překvapila nějakým rysem, jimiž vyniká umně vykroužená Raffaelova kresba, neboť Raffael je malíř, který nejlépe prostudoval a nejlépe zobrazil židovskou krásu. Ten skvělý efekt vzniká z hloubky oblouku, pod nímž oko hledí jakoby uvolněno ze svého rámu, jehož křivka se svou ostrostí podobá žebru klenby. Když mládí odívá svými čistými a průsvitnými barvami tento krásný oblouk pod obočím s neviditelnými kořínky, když světlo pronikne do okrouhlé brázdě pod ním a zůstává tam světle růžové, vytváří celou pokladnici něhy pro potěšení milence a tolik krásy, že by si nad ní malíř zoufal. Je to vrcholný výtvar přírody, v němž vznikají tyto světelné záhyby, v nichž stín nabývá zlatisté odstíny jako předivo, které má hutnost šlachy a pružnost té nejjemnější blanky. Když je oko v klidu, sedí uprostřed jako zázračné vejce v hnízdě z hedvábných vláken. Avšak později, když ty lehce nahozené obrysy rozmažou vášně,

když toto jemné předivo zvrásní bolest, stává se celá ta nádhera melancholickou. Esteřin původ se prozrazoval oním orientálním tvarem očí s těžkými víčky Turkyně, jejichž břidlicové zabarvení dostávalo na světle modrý odlesk havraních křídel. Jedině nemírná něha jejího pohledu dovedla zmírnit jejich lesk. Jen plemena příšlá z pouští mají v oku schopnost fascinovat každého, na koho to oko pohlédne, neboť každá žena vždy někoho fascinuje. Jejich oči si patrně zachovaly něco z onoho nekonečna, do něhož hledávaly. Vyzbrojila snad příroda ve své prozíravosti jejich sítnici nějakým odrazovým povlakem, aby mohly snášet zrcadlem písků záplavu slunečních paprsků a žhavý kobalt éteru? Nebo snad lidské, stejně jako ostatní bytosti, přejímají něco z prostředí, v němž se vyvíjejí, a zachovávají si po staletí vlastnosti, které takto získaly? Konečné řešení otázky lidských ras tkví možná v otázce samé. Instinkty jsou živoucí skutečností, vznikající z podřízení se nutnosti. Rozličnost živočišných druhů je výsledkem působení právě těchto instinktů. Abychom se přesvědčili o této tak usilovně hledané pravdě, stačí, když rozšíříme na lidská stáda poznatky z pozorování stád španělských a anglických ovcí, která se v nížinách, kde je tráva hojná, pasou v těsném houfu, kdežto v horách, kde je tráva vzácná, jen jednotlivě. Přemístíme-li tyto ovce z jejich rodné země do Švýcarska nebo do Francie, budou se horské ovce pást jednotlivě, i když budou na bujně rostoucí trávě v nížině, kdežto ovce z nížin se zas budou pást v houfech na horách. V několika generacích se tyto instinkty získané v daleké minulosti pozmění jen nepatrně. Po stu letech se v některém vzpurném jehněti projeví horský duch stejně tak, jako po tisíci osmi stech letech vyhnanství zazářil Orient v Esteřiných očích i obličeji. Její pohled nefascinoval, pouze z něho vyzařovalo líbezné teplo, dojímal, aniž překvapoval, ale svým žářem dokázal roztavit tu nejpevnější vůli. Ester přemohla nenávist, udivila pařížské zpustlíky, a při tom všem jí tento pohled i jemnost její

hebké pleti vynesly tu strašlivou přezdívkou, pro kterou se právě nedávno octla tak blízko smrti. Všechno u ní bylo v souladu s její povahou pouštního skřítky. Měla pevné a hrdé čelo, jemný tenký nos s oválně vykrojeným chřípím, jaké mívají Arabové. Její svěží rudé rty byly jako růže bez sebemenšího kazu, minulé orgie je ničím nepoznamenaly. Bradu, ztvárněnou jako kdyby její obrysy vykroužil zamilovaný sochař, měla bílou jako mléko. Jediné, co nemohla zahladit a co v ní prozrazovalo kurtizánu, která se dostala až na samé dno, byly její ulámané nehty, tak poškozené hrubou domácí prací, že potřebovaly čas, aby znovu nabyly svůj původní elegantní tvar. Mladé chovanky jí zpočátku záviděly její zázračnou krásu, ale nakonec se jim zalíbila. Neuplynul ani týden a dívky si naivní Ester zamilovaly, neboť je zaujal smutný osud toho děvčete, které v osmnácti letech neumí číst ani psát, pro které je každá znalost, každé ponaučení něčím novým a které získá pro biskupa slávu za obrácení židovky na katolickou víru a její slavnostní křest. Když si uvědomily, do jaké míry nad ní stojí svým vzděláním, brzy jí odpustily, že je tak krásná. Ester si brzy osvojila způsoby, jemnost hlasu, chování i postoj těchto urozených dívek a nakonec se jí vrátila i dřívější přirozenost. Tak dokonale se změnila, že při své první návštěvě byl Herrera překvapen, ačkoli se zdálo, že ho nic už překvapit nemůže. Představená mu jeho schovanku pochválila. Zdejší sestry se za celé své výchovné působení nesetkaly s milejší povahou, křesťanštější mírností, opravdovější skromností, ani s tak velkou touhou po vědění. Když lehká holka vytrpí to, co vytrpěla tato nebohá chovanka, a očekává odměnu, jakou Španěl slíbil Ester, jen těžko by nevykonala ony zázraky, jaké se dály v dobách zrodu křesťanství a jaké znovu vyvolali jezuité v Paraguayi.

„Je příkladem všech ctností,“ řekla představená a políbila Ester na čelo.

Tento ryze katolický výraz říká vše.

O přestávkách se Ester opatrně vyptávala družek na nejběžnější společenské zvyklosti, které byly pro ni stejně překvapivé jako pro dítě na prahu života. Když se dověděla, že v den křtu a svého prvního přijímání bude celá v bílém, že bude mít bílou atlasovou šerpu, bílé stuhy, bílé střevíce i rukavice a že bude mít ve vlasech bílé mašle, Ester se usedavě rozplakala. Byl to opak biblického příběhu o Jeftovi na hoře. V obavě, aby ji to neprozradilo, bývalá kurtizána jim namluvila, že pláče štěstím, které jí působí ta představa už teď. A ježto od způsobu života, jímž žila až do nynějška, k tomu způsobu, do něhož vstupovala, je stejně daleko jako od divošství k civilizaci, podobala se Ester půvabem a hloubkou citu Atale, nádherné hrdince amerických puritánů. Také jí, aniž si to uvědomovala, hlodala u srdce láska, láska podivná, touha o to silnější u ní, která znala vše, než u panny, která nezná nic, ačkoli obě tyto touhy mají stejnou příčinu i stejný cíl. V prvních měsících jak novost života v odloučení, tak překvapení z nových vědomostí, ruční práce, jímž se učila, náboženské obřady, její vroucí a svaté odhodlání, šťastný pocit z toho, že ji tu mají rádi, a konečně používání rozumových schopností, to vše jí pomáhalo při potlačování vzpomínek a také napomáhalo snahám o získání nové paměti, kterou si tu vytvářela, neboť se toho musela právě tolik odnaučovat, jako učit. Existuje několik druhů paměti: tělo i duch mají každý svou vlastní; tak například stesk je nemocí tělesné paměti. V průběhu třetího měsíce byl tedy rozlet této panenské duše směřující ze všech sil k nebi ne-li zkrocen, tedy alespoň spoután tajným odporem, jehož příčinu Ester sama neznala. Jako skotská ovce měla snahu se pást v ústraní, nedovedla překonat pudy, které u ní vypěstoval nevázaný způsob života. Bylo to snad volání bláta pařížských ulic?

Nebo se jí tak držely nějakým neviditelným článkem okovy jejího špatného života, s nímž se nyní rozcházela, a přitom je cítila, jako dovedou podle tvrzení lékařů váleční invalidé cítit bolest v končetině, o kterou přišli? Nebo jí přemíra neřestí tak pronikla až do morku kostí, že svěcená voda nedosáhla až k ďáblovi, který se tam skrýval? Anebo snad pohled na toho, pro něhož vynakládala tak andělské úsilí, se stal potřebou pro tu, jíž měl Bůh odpustit, že zaměňovala lásku pozemskou s láskou nebeskou? Jedno bylo následkem toho druhého. Probíhal v ní snad posun její životní energie, který s sebou přinášel i nutné utrpení? V situaci, kterou věda povýšeně odmítla prozkoumat, neboť jí ten námět připadal příliš neslušný, jako kdyby lékař nebo spisovatel, kněz a politik nebyli mimo jakékoli podezření. Nicméně však se vyskytl jeden lékař, který měl dosti odvahy k tomu, aby v tom oboru podnikl bádání, které však nedokončil, protože mu v tom zabránila smrt. Možná že černá trudnomyslnost, které Ester propadala a která vrhala stín na její šťastný život, pramenila právě ze všech těchto příčin, a proto je nedovedla uhadnout a trpěla možná stejně jako trpěli kdysi nemocní, kteří nepoznali ani medicínu ani chirurgii. Je kupodivu, že zdravá a hojná strava, která vystřídala nezdravé ohavnosti, jimiž se Ester dosud živila, jí nikterak neprospěvala. Mravný pravidelný život, v němž byly radosti právě tak strašné jako utrpení, tento život mladou chovanku ničil. Svěží spánek a klidné noci namísto drtivé únavy vyvolávaly u ní horečku, jejíž příznaky unikaly zraku i hmatu zkušené ošetřovatelky. Konečně dobro a štěstí, jež vystřídaly zlo a neštěstí, jistota po nejistotě, to vše Ester nesvědčilo, stejně jako by nesvědčily její minulé útrapy jejím mladým spolužačkám, kdyby se dostaly do té zkaženosti, v jaké ona vyrůstala. Její pekelné rodiště ji dosud plně ovládalo přes vyšší příkazy neochvějné vůle. To, co nenáviděla, znamenalo pro ni život, to, co milovala, ji hubilo. Její víra byla tak vroucná, že její zbožnost byla potěchou duše. Ráda se modlila. Otevřela

duši jasnému světlu pravé víry, kterou přijímala snadno a bez pochybností. Pro kněze to byl pohled povznášející, ale u ní se tělo neustále protivilo duši. Kdysi na příkaz paní de Maintenon přesadili kapry nachytané v bahnitém rybníce do mramorových nádrží s průzračnou vodou, kde je paní de Maintenon krmila drobtý z královského stolu. Kapři chřadli. Zvířata dovedou být oddaná, ale člověk je nikdy nepokazil leprou pochlebnictví. Jistý dvořan ve Versailles si té nesrovnalosti všiml. „Jsou jako já,“ odpověděla mu samozvaná královna, „stýská se jim po kalných vodách.“ V těch slovech je shrnut celý příběh Esterin. Občas nebožačku cosi pudilo, aby v klášterní zahradě běhala od stromu ke stromu, zoufale se skrývala v nejtemnějších koutech, hledajíc tam bůhvíco, ale ve skutečnosti podléhala ďábelským svodům, koketovala se stromy a mlčky k nim hovořila. Někdy večer Ester klouzala podél zdi jako užovka, s hlavou nepokrytou a nahými rameny. V kapli při bohoslužbách hledávala upřeně na krucifix a všichni ji obdivovali, jak při tom slzí; jenže to Ester plakala zlostí; místo svatých obrazů, které chtěla vidět, viděla ozářené noci a v nich sebe, jak řídí orgie, jako Habeneck řídí na koncertu Beethovenovu symfonii; viděla ty lascivní noci plné veselí, prudkých pohybů a neutuchajícího smíchu, noci nevázané, divoké, kruté. Navenek byla mírná jako panna, připoutaná k zemi jen svým ženským zevněškem, uvnitř se však zmítala císařská Messalina. Ona jediná znala tajemství toho zápasu ďábla s andělem; když ji představená kárala za to, že má složitější účes než to dovoluje řehole, ihned si účes s dojemnou poslušností změnila, ba byla ochotna i dát si vlasy ostříhat, kdyby si to matka představená přála. Tato nostalgie působila přímo dojemně u holky, která by byla raději zahynula, než aby se vrátila do špíny, z níž přišla. Ester zhubla, změnila se, pobledla. Představená pro ni zmírnila vyučování a zavolala si to zajímavé stvoření, aby je vyzpovídala. Ester tvrdila, že je šťastná, že se jí mezi spolužačkami velice líbí;

žádná její životní funkce nebyla zasažena, ale její vitalita byla podlomena. Říkala však, že ničeho nelituje, že nemá žádné přání. Představenou odpovědi její chovanky překvapily a nevěděla, čemu by to její chřadnutí měla připsat. Když se Esteřin stav stále zhoršoval, zavolali k ní lékaře. Ale protože neznal její minulost a ani ji nemohl tušit, shledal, že je Ester zcela zdráva, a neobjevil žádnou chorobu. Nemocná reagovala způsobem, který bořil všechny hypotézy. Zbývala jediná možnost, jak rozptýlit lékařovu nejistotu: vycházela však ze strašlivého podezření. Ale Ester zatvrzele odmítala podrobit se vyšetření. Vystrašená představená se obrátila na abbého Herreru. Španěl přišel, přesvědčil se o Esteřině zoufalém zdravotním stavu a pohovořil si s lékařem mezi čtyřma očima. Po tom, co se lékař od něho dověděl, prohlásil, že jediné, co by jí mohlo pomoci, by byla cesta do Itálie. Abbé si však nepřál, aby se tato cesta uskutečnila před Esteřiným křtem a prvním přijímáním.

„Kolik je na to třeba času?“ zeptal se lékař.

„Měsíc,“ odpověděla představená.

„Za tu dobu bude mrtvá,“ namítl lékař.

„Ano, ale bude ve stavu Boží milosti a spasena,“ řekl abbé.

Ve Španělsku mají náboženské otázky přednost před otázkami politickými, občanskými i životními. Lékař proto Španělovi neodpověděl, ale obrátil se k představené. Vtom ho však strašlivý Španěl chytil za ruku, aby ho zadržel.

„Ani slovo, pane!“ řekl.

Lékař, ač člověk pobožný a monarchista, vrhl na Ester pohled plný něžného soucitu. Ta holka byla krásná jako zvadlá lilie.

„V tom případě děj se vůle Boží!“ zvolal lékař a odešel.

Ještě týž den, co se konala tato konzultace, Esteřin ochránce zavedl svou schovanku do restaurace Rocher de Cancale, neboť touha dívku zachránit vnukala knězi ty nejpodivnější prostředky: třebas právě výtečnou večeří, která snad té chudince

připomene minulé rozmařilosti, potom představení v opeře, které jí poskytne pohled na mondénní společnost. Herrera musel vynaložit veškerou váhu své autority, aby mladou světici přesvědčil o nutnosti podobného svatokrádežného konání. Sám se pak tak dokonale přestrojil za vojáka, že ho Ester stěží poznala; pro jistotu zahalil svou společnici závojem a uvedl ji do lóže, v níž mohla zůstat skryta zrakům. Tento lék, neškodný pro tak důkladně znovunabytou nevinnost, však přestal brzy působit. Chovanka byla večerí, kterou jí její ochránce nabídl, znechucena, projevila zbožný odpor k divadlu a znovu propadla dřívější trudnomyslnosti.

„Umírá láskou k Lucienovi,“ usoudil Herrera, který by byl rád dohlédl až na samé dno této duše, aby zjistil, co všechno lze na ní požadovat.

Zanedlouho už bude toto nebohé děvče držet při životě jen síla vůle, neboť tělo už povoluje. Kněz si ten okamžik, kdy se tak stane, vypočítal se stejnou strašlivou praktickou znalostí, jakou dříve používal kat při umění výslechu. Kněz zastal svou schovanou v zahradě na lavičce při obrostlém latkovém mřížoví, jež laskaly paprsky dubnového slunce. Zdálo se, že je jí zima a že se sem přišla ohřát; její spolužačky s účastí pozorovaly její bledost zvadlé květin, její oči umírající gazely i hluboký smutek v jejím chování. Ester vstala a šla Španělovi vstříc nejistým krokem, z něhož bylo patrné, jak málo života, ba jak málo vůle k životu v ní zůstalo. To nešťastné dítě bohémy, tato poraněná vlaštovka podruhé probudila v Herrerovi soucit. Zachmuřený kněz, jehož Bůh patrně používal jen k vykonání odplaty, přivítal se s nemocnou úsměvem, v němž bylo stejně trpkosti jako laskavosti a stejně mstivosti jako křesťanské lásky. Vyškolená za tu dobu, co žila poloklášteřním životem, v rozjímání a sebezpytování, pocítila Ester již podruhé při pohledu na svého ochránce nedůvěru; ale stejně jako poprvé ji jeho slova hned zase uklidnila.

„Tak co, milé dítě,“ řekl jí, „pročpak jste se mnou nikdy nemluvila o Lucienovi?“

„Slíbila jsem vám to,“ odpověděla a zachvěla se od hlavy k patě, „přísahala jsem vám, že nevyslovím jeho jméno.“

„A přece jste na něho nepřestala myslet.“

„Ach pane, v tom jediném jsem chybovala. Myslím na něho neustále, a když jste se tu objevil, právě jsem si říkala jeho jméno.“

„Odloučení od něho vás zabíjí?“

Místo odpovědi Ester svésila hlavu jako nemocná, která cítí blízkost smrti.

„Co takhle kdybyste ho zase uviděla?“ řekl.

„Bylo by to, jako bych se znovu narodila,“ řekla.

„Myslíte jen na jeho duši?“

„Ach pane, láska je jen jedna.“

„Ty prokleté plemeno! Udělal jsem vše pro tvou spásu, ale teď tě přenechám tvému osudu. Sejdeš se s ním!“

„Proč urážíte moje štěstí? Copak mohu milovat Luciena a zůstat přitom ctnostná, i když miluji ctnost právě tak jako jeho? Vždyť jsem ochotná tady pro ni umřít, jako bych byla ochotná umřít pro něho! Což nezahynu pro ty dva fanatismy, pro ctnost, která by mě učinila hodnou jeho, toho, pro něhož jsem se vrhla do náruče ctnosti? Ano, jsem ochotná umřít, když se s ním ne-sejdu, a ochotná žít, když se s ním sejdu. Necht' mě soudí Bůh.“

Do tváří se jí vrátila barva, její bledost dostala zlatistý odstín. Ester ještě jednou získala milost.

„Den nato, co se očistíte vodou křtu, sejdete se s Lucienem, a když jste přesvědčená, že dokážete ctnostně žít vedle něho, už se s ním nemusíte rozloučit.“

Kněz musel Ester pomoci na nohy, neboť se pod ní podlomala kolena. Nebohá dívka totiž klesla jako podřatá. Abbé ji posadil na lavičku, a když se Ester trochu vzpamatovala, řekla:

„A proč ne ještě dnes?“

„Snad byste nechtěla obrat monsignora o slávu z vašeho křtu a z vašeho obrácení? Jste příliš blízko Lucienovi, a proto už vzdána Bohu.“

„Ano, už jsem na nic jiného nemyslela.“

„Vy nikdy nebudete mít žádnou víru,“ řekl kněz s příděchem hluboké ironie.

„Bůh je dobrý,“ pokračovala Ester, „vidí mi až na dno duše.“

Překonán půvabnou naivitou, která vyzařovala z Esteřina hlasy i pohledu, kněz ji poprvé políbil na čelo.

„Ti šviháci tě výstižně pojmenovali, svedla bys i samotného Pánaboha. Vydrž ještě pár dní a pak budete oba volní.“

„Oba!“ zvolala Ester blaženě.

Když představená a chovanky, které ten výjev pozorovaly zdálky, uviděly tuto novou Ester, tak odlišnou od té předchozí, měly dojem, že jsou svědky nějakého kouzla. Jako by se celá změnila, ožila. Zjevila se ve své pravé podobě jako žena milující, roztomilá, koketní, škádlivá a veselá. Zkrátka, Ester byla vzkříšena.

MNOHO ÚVAH

Herrera bydlel v rue Cassette poblíž kostela Saint-Sulpice, jemuž byl přidělen. Suchá a tvrdá architektura tohoto kostela se hodila ke Španělovi, jehož pojetí náboženství se podobalo pojetí domovníků. Byl zbloudilé dítě prohnané politiky Ferdinanda VII.: škodil věci konstituční monarchie s vědomím, že tato oddanost nemůže být odměněna jinak než znovunastolením absolutismu. Carlos Herrera se tělem i duší oddal dvorské kamarile v okamžiku, kdy se nezdálo, že by kortesy mohly být poraženy. Pro vnější svět se to jevilo jako projev statečného ducha. Výprava knížete Angoulémského se uskutečnila, král Ferdinand seděl na trůně,

a Carlos Herrera si stále nejel do Madridu pro odměnu za své služby. Skryt před zvědavostí za hradbou diplomatického mlčení, zdůvodňoval svůj pobyt v Paříži velkou náklonností k Lucienovi de Rubempré, jež Lucienovi už vynesla královský dekret povolující změnu jména. Herrera jinak žil tak, jak odnepaměti žijí kněží pověřeni tajným posláním, to jest velice nenápadně. Vykonával své církevní povinnosti v kostele Saint-Sulpice, vycházel, jen když měl nějaké řízení, a to vždy jen v noci a v kočáře. Jeho den byl vyplněn španělskou siestou, která klade dobu spánku mezi obě hlavní jídla a zabírá tak veškeren čas, po který Paříž kypí životem a prací. Svou úlohu tu hrál i španělský doutník, který spotřeboval stejně času jako tabáku. Lenost je maska právě tak jako důstojnost, která zase není nic jiného než lenost. Herrera bydlel ve druhém patře, v křídle domu, jehož druhé křídlo obýval Lucien. Tyto dva byty spojovaly a zároveň rozdělovaly reprezentační místnosti, jejichž antická nádhera vyhovovala stejně vážnému duchovnímu i mladému básníkovi. Dvůr toho domu byl tmavý. Vysoké košaté stromy stínily zahradu. Obydlí, která si volí kněží, bývají tichá a uzavřená. Herrerův byt lze popsat jediným slovem: cela. Lucienův byt hýřil přepychem a byl vybaven dokonalým komfortem; obsahoval vše, co si žádá elegantní způsob života dandyho, básníka a spisovatele, který je zároveň ctižádostivý i světácký, pyšný i marnivý, velice nedbalý, ač přitom milovník pořádku, který neoplývá zvláštním duchem, ale zato má jistou schopnost si přát a brát – což je možná totéž, ale jemuž zcela chybí schopnost cokoli uskutečnit. Ti dva, Lucien a Herrera, tvořili dohromady politickou osobnost. V tom ostatně záleželo tajemství jejich vztahu. Starší muži, u nichž se životní aktivita přenesla do sféry jiných zájmů, často pociťují potřebu nějakého pěkného nástroje, mladého a vášnivého vykonavatele, který má uskutečňovat jejich plány. Richelieu začal příliš pozdě hledat hezkou bílou tvář s kníry, aby ji mohl předhodit ženám pro jejich

potěchu. Nepochopen mladými větroplachy, byl nucen nakonec poslat do vyhnanství matku svého pána a postrašit královnu, když se napřed pokusil získat lásku jedné i druhé, ačkoli nebyl stvořen k tomu, aby se líbil královnám. Ten, kdo žije ctižádostí, se vždy chtě nechtě střetne se ženou, a to právě v okamžiku, kdy je takové setkání nejméně vítané. Sebemocnější politik potřebuje proti ženě zase ženu, stejně jako Holanďané používají k broušení diamantu zase diamant. I Řím v dobách své největší moci se řídil tímto pravidlem. Všimněte si též, proč si Ital kardinál Mazarin počínal pánovitěji než Francouz kardinál Richelieu. Když se Richelieu setkal s odporem šlechty, šel na to sekerou; zemřel na vrcholu své moci, zdolán tímto soubojem, v němž mu byl sekundantem pouhý mnich kapucín. Mazarina odmítali zároveň ozbrojení měšťané i šlechta, občas tak vítězní, že před nimi musel dvůr uprchnout. Ale služebník Anny Rakouské nikoho nepřipravil o hlavu, dovedl si podmanit celou Francii a vychoval Ludvíka XIV., který dokončil dílo kardinála Richelieua tím, že spoutal šlechtu zlatými prýmkami v tom velkém sultánském paláci, jímž byly Versailles. Když zemřela paní de Pompadour, byl Choiseul ztracen. Pronikl Herrera do tajů této vysoké politiky a nepojistil se včas, jako to učinil Richelieu? Zvolil si snad v Lucienovi svého Cinq-Marse, ale Cinq-Marse věrného? Nikdo nedovedl tyto otázky zodpovědět ani změřit rozsah Španělovy ctižádosti, stejně jako nikdo nemohl předpovědět, jak skončí. Tyto otázky si kladli lidé, kteří se snažili nahlédnout do tohoto dlouho tajeného svazku a směřovali k odhalení strašlivého tajemství, které Lucien znal teprve několik málo dní. Carlos byl ctižádostivý za dva, což z jeho chování poznali lidé, kteří ho znali a kteří se všichni domnívali, že je Lucien jeho nemanželským synem.

Půldruhého roku potom, co se objevil v opeře, čímž byl příliš brzy vržen do světa, v němž by ho abbé byl rád viděl, teprve až bude proti tomuto světu dostatečně vyzbrojen, měl Lucien

ve stáji tři krásné koně, kočár na večer, lehký vozík a tilbury na dopoledne. Jedl v restauracích. Herreroovy předpovědi se splnily: jeho žák propadl rozmařilosti; Herrera však považoval za nutné učinit přítrž té nesmyslné lásce k Ester, kterou Lucien stále choval v srdci. Utratil kolem čtyř tisíc franků, ale každá další ztřeštěnost ho přiváděla vždy zase k Ester; umíněně ji dál hledal. A protože ji nenalézal, stávala se pro něho tím, čím je lovná zvěř pro lovce. Mohl vůbec Herrera pochopit, čím je láska pro básníka? Jakmile tento cit zasáhne hlavu některého z těch malých velikánů, láska, jako by zapálila srdce a pronikla do morku kostí, povznese ho nad ostatní lidi stejně, jako už byl předtím povznesen silou své fantazie. Dík rozmaru přírody má jeho intelekt vzácnou schopnost vyjádřit podstatu věcí pomocí obrazů, do nichž vtiskuje jak cit, tak myšlenku, a lásce dává křídla svého ducha: cítí, líčí, jedná a přemýšlí, násobí své pocity myšlenkou, ztrojnásobuje současné štěstí tušením budoucnosti a vzpomínkami na minulost: mísí je s rozkošemi duše, což ho činí králem mezi umělci. Básníková vášeň se pak stává velkou poemou, jež se často vymyká normálním lidským měřítkům. Staví tak básník svou milenkou do daleko vyšších poloh, než o jaké ženy stojí? Jako nepřekonatelný rytíř de la Mancha mění venkovské děvče v princeznu. Používá sám na sebe kouzelný proutek, s nímž se pak dotýká celého okolí, aby všechno učinil nádherným, a rozšiřuje tak rozkoš o báječný svět ideálů. A tato jeho láska je pak vzorem všech vášní; přehání ve všem, v nadějích, v zoufalství, ve hněvu, ve smutku i v radosti; létá, skáče, plazí se a nepodobá se to žádnému ze vzruchů, jaké prožívá většina lidí; proti obyčejné lásce je to jako nezadržitelný proud alpských bystřin proti potůčkům v nížině. Géniové jsou tak málokdy chápáni, že plýtvají silami na falešné naděje, vyčerpávají se hledáním ideální milenky a téměř vždy umírají jako krásní motýli, vyšňoření poetickou přírodou k svátku lásky a předčasně hynoucí pod botou chodce, aniž ji

poznali. Je tu však ještě další nebezpečí, a to když se setkají se stvořením, které svým vzhledem odpovídá jejich představám, ale které často bývá pouhá pekařka. To si pak počínají jako Raffael a dopadnou jako ten krásný motýl; umírají v náručí své „Fornariny“. Také Lucien se dostal až tak daleko. Jeho poetická povaha, nutně ve všem přemrštěná, a to jak v dobrém, tak i ve zlém, vytušila anděla v Ester, která byla spíš jen zkažená na povrchu než skrz naskrz prohnílá; pro něho byla stále bílá a okřídlená, čistá a tajemná, taková, jakou se před ním stavěla, protože vycítila, že takovou by ji chtěl mít.

PŘÍTEL

Ku konci měsíce května roku 1825 ztratil Lucien veškerou vitalitu; nevycházel z domu, jídal sám s Herrerou, býval zamyšlený, studoval, četl sbírku diplomatických dokumentů, sedal celé dny na pohovce se zkříženýma nohama a kouřil tři až čtyři turecké vodní dýmky denně. Jeho podkoní byl víc zaměstnán čištěním trubic tohoto krásného přístroje a jeho parfémováním než hřebelcováním koní a jejich zdobením růžemi pro vyjížďky do Bouloňského lesíka. Když si Španěl všiml, jak Lucien pobledl, když v tom jeho šílenství potlačované lásky zaznamenal stopy nemoci, rozhodl se, že musí proniknout až do hloubi srdce tohoto člověka, na němž založil svou existenci.

Když jednoho krásného podvečera pozoroval Lucien, zabořený v křesle, zapadající slunce za korunami stromů a vypouštěl do jeho paprsků pravidelnými drobnými výdechy závoj voňavého kouře, jak činívají zasnění kuřáci, vytrhl ho ze zamyšlení hluboký vzdech. Ohlédl se a uviděl abbého, jak nad ním stojí se založenýma rukama.